

Sociálno-ekonomické podmienky života študentov dennej formy na slovenských vysokých školách

Záverečná správa z výskumu EUROSTUDENT VIII (2021 – 2023)

Vypracoval: Mgr. Dávid Pelošjan
Centrum vedecko-technických informácií SR
Odbor metodiky a tvorby informácií školstva
Oddelenie vysokého školstva
Staré Grunty 52, Bratislava



Bratislava
2023

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Metodologické východiská.....	5
2.1 Metódy a techniky zberu a spracovania dát	5
2.2 Výber výskumnej vzorky	5
3. Základné charakteristiky študentov	7
4. Výsledky a zistenia výskumu.....	8
4.1 Prvý vstup do vysokoškolského vzdelávania a pracovné skúsenosti pred vstupom na vysokú školu.....	8
4.2 Balansovanie času venovaného štúdiu a platenej práci a študijný výkon študentov	11
4.3 Spôsoby bývania študentov počas štúdia	17
4.4 Príjmy študentov	20
4.4 Výdavky študentov.....	22
4.5 Študentská medzinárodná mobilita	25
4.6 Mentálne zdravie študentov	28
5. Zhrnutie hlavných výsledkov	37
Literatúra	40

1. Úvod

Záverečná správa prezentuje dôležité zistenia v téme sociálno-ekonomických podmienok života študentov, pričom sa zameriava na študentov študujúcich v dennej forme štúdia. Opiera sa o dáta z najnovšieho zberu dát na Slovensku v rámci projektu *EUROSTUDENT*, ktorý prebieha na medzinárodnej úrovni. V súčasnosti prebieha už ôsmy cyklus tohto projektu, vďaka čomu máme príležitosť tvoriť longitudinálne analýzy a skúmať vývoj trendov na úrovni rôznych znakov a indikátorov. Medzinárodný charakter skúmania nám taktiež umožňuje analyzovať a porovnávať národné dáta s dátami z európskeho prostredia, v ktorom implementácia politík a zásad sociálne inkluzívneho prostredia v oblasti vysokého školstva dosahuje vysokú efektivitu. Výnimočným prvkom tejto analýzy je skúmanie socio-ekonomických dát slovenských študentov s ohľadom na nepriaznivú pandemickú situáciu a obmedzenia z nej vyplývajúce, ktoré dnes už preukázateľne zasiahli mnohé dimenzie života študentov a prehĺbili niektoré existujúce prekážky v prístupe k vysokoškolskému vzdelávaniu.

Cieľom tejto analýzy je poskytnúť prehľad o základných indikátoroch o stave sociálneho a ekonomického života študentov na Slovensku a s využitím komparatívnych metód preskúmať vyskytujúce sa vývojové trendy v prostredí slovenského vysokého školstva. Cieľom práce je tiež prezentovať témy, ktoré sú z hľadiska riešenia problémov a implementácie inovácií do budúcnosti v slovenskom prostredí vysokých škôl (ďalej len VŠ) najvýznamnejšie a s inšpiráciou zo zahraničných európskych politík poskytnúť vhodné odporúčania a efektívne metódy na zlepšenie celkovej situácie na Slovensku. Práca taktiež kladie dôraz na *sociálnu dimenziu* vysokoškolského vzdelávania, ktorej významná priorita vyplýva aj z konferencie ministrov zodpovedných za európske prostredie vysokoškolského vzdelávania (European Higher Education Area) v Ríme v roku 2020. V nadväznosti na záverečnú správu sa preto zameriavame aj na skúmanie tém, ako je rovnosť v prístupoch k vzdelávaniu, učebným materiálom a technológiám potrebným na štúdium, skúmanie rovností v prístupoch k programom mobility VŠ alebo skúmanie schopností VŠ efektívne začleňovať do procesu vzdelávania ľudí z minoritných skupín obyvateľov.

Skúmané témy v rámci projektu *EUROSTUDENT* pokrývajú širokú škálu aspektov života vysokoškolských študentov. Zisťujú dáta o sociálno-demografickom prostredí študentov, podmienkach a skúsenostiach počas ich štúdia (vstup a prechod do vysokoškolského vzdelávania, kvalita štúdia, čas venovaný štúdiu a mobilita), životných podmienkach študentov (platená práca, bývanie, finančné zdroje a pravidelné výdavky). Najnovším dodatkom (prítomným od 8. cyklu) je zaradenie tematických modulov týkajúcich sa mentálneho zdravia študentov, skúseností s diskrimináciou, kvality digitalizácie štúdia a dôsledkov pandémie a nariadených obmedzení súvisiacich s protipandemickými opatreniami.

Dôležitou súčasťou analýzy socio-ekonomického statusu študentov, porovnávania a skúmania odlišností je tvorba výskumných *cieľových skupín* založených s cieľom zachytiť rôznorodé rozdelenie študentov naprieč našou výskumnou vzorkou. Cieľové skupiny sú tvorené na základe hlavných socio-demografických znakov študentov, ako aj indikátorov životných a študijných podmienok a umožňujú nám lepšie porozumieť skúsenostiam s vysokoškolským štúdiom u konkrétnych skupinách študentov a zachytiť rozdiely medzi nimi.

Základnými dátami pre komparatívnu analýzu indikátorov sú údaje zo zberu dát pre projekt EUROSTUDENT z predošlých cyklov, ktorých sa Slovensko zúčastnilo. Ide o obdobie od roku 2005 – 2022, pričom sa Slovensko projektu zúčastnilo v 3., 4., 5., 6. a 8. cykle. Výhodou skúmania dát v rámci projektu EUROSTUDENT je pomerne vysoká úroveň konzistentnosti a štandardizácie systému a štruktúry organizácie primárnych dát, znakov a indikátorov, vďaka čomu môžeme spoľahlivo porovnávať viaceré aspekty študentského života a sledovať ich časový vývoj.

2. Metodologické východiská

2.1 Metódy a techniky zberu a spracovania dát

Metódou zberu dát pre výskum EUROSTUDENT bol online dotazník, ktorý sa distribuoval respondentom prostredníctvom emailu. MŠVVaŠ SR na potreby kontaktovania študentov poskytlo adresár študentov (patriacich do našej cieľovej populácie) s emailovými adresami. Online dotazník bol vytvorený a testovaný tímom z odboru metodiky a tvorby informácií školstva CVTI SR a bol nahraný na serveri LimeSurvey. Dotazník bol aktívny (zber dát prebiehal) v období od 2.5.2022 – 30.6.2022, počas ktorého sa každému respondentovi poslali 3 emaily (úvodná pozvánka na zúčastnenie sa prieskumu, prvá vlna pripomienok k zúčastneniu sa prieskumu, druhá vlna pripomienok k zúčastneniu sa prieskumu). Napriek snahe kontaktovať každého respondenta z emailového adresára sme sa stretli s technickými problémami, kvôli ktorým niektorých respondentov nebolo možné kontaktovať (plná emailová schránka respondentov alebo zablokovanie emailu klientom respondenta). Počet zlyhaní pri posielaní emailov je 3837 z celkového počtu emailových kontaktov 130391, čo predstavuje 2,9 – percentnú chybovosť pri posielaní. Zozbierané dáta boli exportované v pôvodnej podobe do štatistického softvéru IBM SPSS, kde boli ďalej podrobené dôslednému čisteniu a spracovávaniu, následne prebehol proces prekódovania a transformácie dát, na základe ktorých sa ďalej tvorili indikátory. Medzi finálne procesy s dátami patrilo *váženie dát* na základe veku (vekových kategórií), pohlavia, typu navštevovanej VŠ (univerzitná/neuniverzitná VŠ) a stupňa štúdia (ISCED 6/ISCED 7 + long).

2.2 Výber výskumnej vzorky

Cieľovú populáciu pre zber dát a vyhodnocovanie záverov predstavujú študenti prvého, druhého a spojeného prvého a druhého stupňa aktívne študujúci na Slovensku v dennej forme štúdia (do cieľovej populácie nepatria študenti Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika a študenti Akadémie Policajného zboru v Bratislave aktívne vykonávajúci policajnú službu). Pozvánka na účasť v prieskume bola poslaná všetkým študentom z definovanej cieľovej populácie, ktorých počet je 132806. Po ukončení dotazníkového zberu dát sa získalo 9503 odpovedí, avšak po dôslednom čistení dát, zmazaní duplikovaných dotazníkov a vyradení nevalidných prípadov náš pracovný dátový súbor dosiahol počet 7556 odpovedí, čo predstavuje celkovú návratnosť validných odpovedí na úrovni 5,7 %. Rozloženie respondentov podľa jednotlivých demografických znakov je spracované v nasledujúcej tabuľke (Tab. 2.1).

Tab. 2.1. – Rozloženie respondentov vo výskumnej vzorke podľa demografických znakov (denní študenti)

Demografické údaje (N = 6373)	N	%
Pohlavie		
ženy	3751	58,9
muži	2622	41,1
Vek		
menej ako 22 rokov	2666	41,8
22 - 24 rokov	2593	40,7
25 - 29 rokov	748	11,7
30 a viac rokov	366	5,7
Stupeň štúdia		
1. stupeň	4045	63,5
2. stupeň	1669	26,2
spojený 1. a 2. stupeň	659	10,3
Pôvod predchádzajúceho vzdelania študentov		
domáci študenti (domáce pre-terciárne vzdelanie)	5947	93,5
zahraniční študenti (zahraničné pre-terciárne vzdelanie)	411	6,5
Typ VŠ		
verejná	5704,0	89,5
súkromná	439,1	6,9
štátna	229,6	3,6
Zdravotný stav		
bez zdravotného postihnutia	3063	85,3
zdravotne postihnutí	526	14,7
Starostlivosť o deti		
s deťmi	3543	95,1
bez detí	184	4,9

3. Základné charakteristiky študentov

Na základe národných, ale i medzinárodných dát sa čoraz častejšie presviedčame o rôznorodosti v populácii európskych študentov. Na prvý pohľad sa môžu zdať vekové rozdiely medzi študentmi ako tie najdôležitejšie, avšak táto téma presahuje ďaleko za jednoduché rozdelenie študentov na základe veku. Snahou rôznych výskumných projektov a prác je neustále vyzdvihovať tému diverzity na VŠ a apelovať na dôležitosť dosahovania inklúzie všetkých skupín študentov. Dnes už vieme, že rôzne socio-ekonomické rozdiely študentov môžu hrať dôležitú rolu v individuálnych možnostiach študovania na VŠ alebo osobných skúsenostiach so štúdiom v rámci študijného programu. (Hauschildt et al., 2018) Okrem veku hrá dôležitú úlohu aj pre-terciárne vzdelanie, ekonomický status rodičov, starostlivosť o deti, zdravotné postihnutie a ďalšie znaky. V nasledujúcich odsekoch sa zameriavame na členenie výberovej vzorky študentov a uvedieme základné charakteristiky.

Z hľadiska pohlavia je (nielen na Slovensku) dlhodobo známa nerovnosť v účasti na vysokoškolskom vzdelávaní, pričom väčšinu študentov na Slovensku reprezentujú ženy. Z dát sa dozvedáme, že zatiaľ čo muži výrazne častejšie študujú v oblastiach, ako inžinierstvo, výroba a konštrukcia (22,2 %), biznis a administratíva (12 %), informačné a komunikačné technológie (12,6 %), ženy dominujú v oblastiach biznisu a administratívy (15,7 %), pedagogiky a učiteľstva (14,6 %), zdravotníctva (12,1 %), sociálnych vied a žurnalistiky (8,5 %).

Vekové rozpätie študentov je značne široké, s mediánovou hodnotou 23. U viac ako 80% študentov je vek nižší ako 25 rokov a takmer 6% má 30 alebo viac rokov. Vek študentov je pri analyzovaní jednotlivých skutočností veľmi dôležitý, keďže u starších študentov sa ukazuje odlišné sociálne či ekonomické správanie ako u mladších študentov. U starších študentov je častejší usadený život spojený s vyššími životnými nákladmi a častejším bývaním s partnerom/partnerkou a deťmi, pričom u mladších študentov sledujeme rozvojovú fázu, kedy väčšina žije v rodičovskom dome/byte alebo v študentskom internáte a ich finančné výdavky sú odlišné.

Starostlivosť o deti je povinnosťou pre mnohých študentov a predstavuje istú mieru dodatočnej časovej aj finančnej záťaže. Je preto dôležité vytvárať také vysokoškolské prostredie, v ktorom pre študentov starostlivosť o deti nebude bariérou pred kvalitným a plnohodnotným vzdelávaním. Z dát môžeme konštatovať, že približne 5 % študentov má aspoň jedno dieťa. Medián pre vek (najmladšieho) dieťaťa študentov je 8 rokov. Približne 75% študentov-rodičov má dieťa do veku 14 rokov.

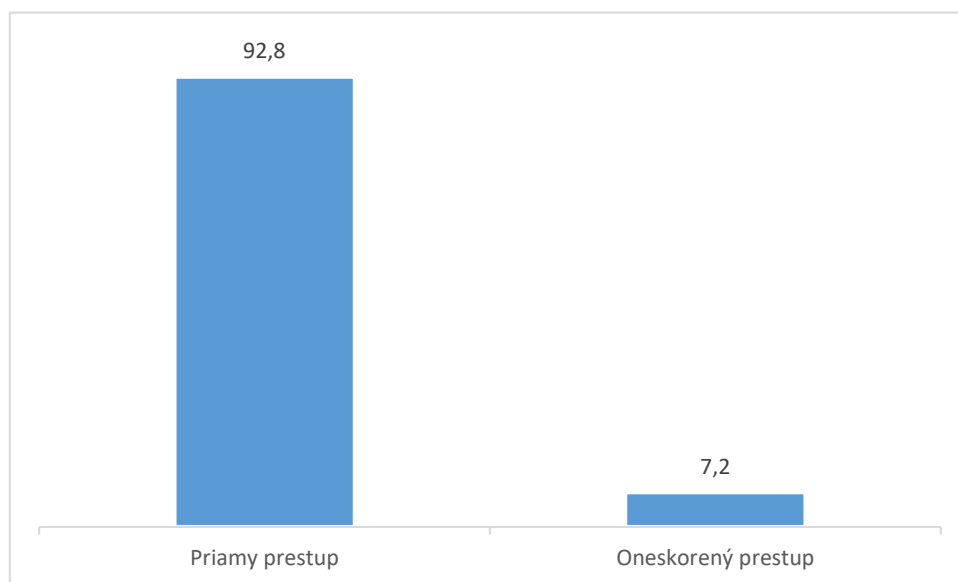
Bariéry pred kvalitným a plnohodnotným vysokoškolským vzdelávaním častokrát spôsobuje mentálne alebo fyzické postihnutie. Zo skúmania sa dozvedáme, že istý typ postihnutosť uvádza takmer 15 % študentov, pričom postihnutie vážne obmedzujúce študentov v ich každodennom štúdiu sa vyskytuje u 3,3 % a postihnutie obmedzujúce iba mierne u 11,5 %.

4. Výsledky a zistenia výskumu

4.1 Prvý vstup do vysokoškolského vzdelávania a pracovné skúsenosti pred vstupom na vysokú školu

V rámci výskumu sme v súvislosti s prvým vstupom do vysokoškolského vzdelávania zisťovali, s akým odstupom od úspešného ukončenia maturitnej skúšky (alebo jej zahraničného ekvivalentu) prestupovali študenti prvýkrát na VŠ. V tejto otázke rozlišujeme študentov s priamym prechodom (do dvoch rokov od ukončenia maturitnej skúšky alebo zahraničného ekvivalentu) a študentov s oneskoreným prestupom na VŠ (po viac ako dvoch rokoch). Z dát sa dozvedáme, že **výrazná väčšina študentov prvýkrát prestupovala na VŠ priamo po úspešnom ukončení maturitnej skúšky** (Graf 4.1).

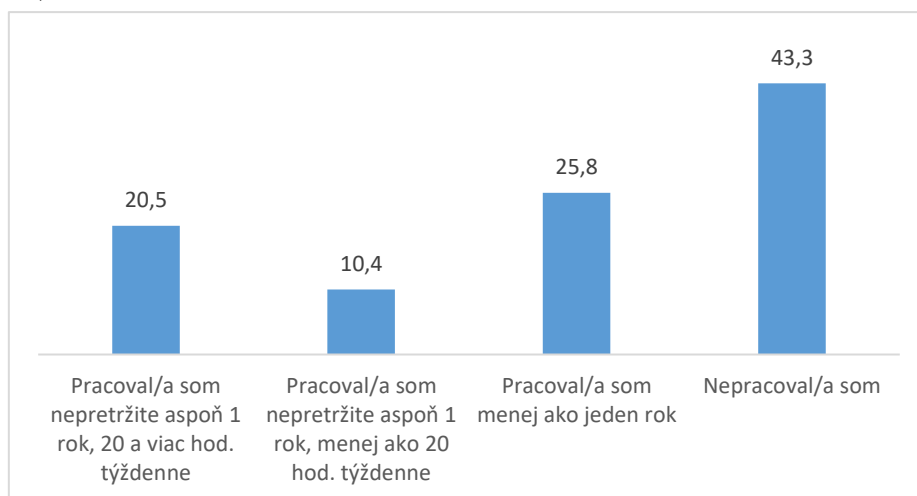
Graf 4.1 – Miera študentov s priamym a oneskoreným prechodom do vysokoškolského vzdelávania



Z porovnania charakteru vstupu do vysokoškolského vzdelávania na základe pohlavia vidieť, že medzi ženami a mužmi nie sú takmer žiadne rozdiely a miera študentov s priamym/oneskoreným vstupom na VŠ je takmer rovnaká.

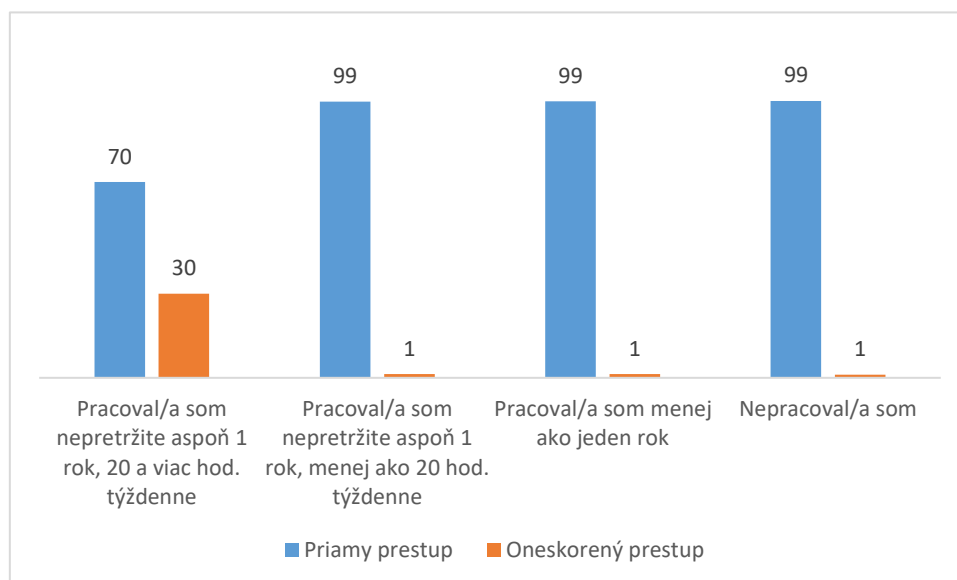
V otázke pracovných skúseností študentov pred vstupom do vysokoškolského vzdelávania dáta jednoznačne ukazujú, že v priemere **takmer šiesti študenti z desiatich mali pred prvým vstupom na VŠ skúsenosť s pravidelnou alebo nepravidelnou platenou prácou** a nepretržitú prácu po dobu aspoň jedného roka uviedlo až 31 % študentov.

Graf 4.2 – Skúsenosti študentov s platenou prácou pred prvým vstupom na VŠ (podiely študentov v %)



Ukazuje sa, že charakter prestupu na prvé vysokoškolské štúdium do istej miery súvisí s platenou prácou študentov pred vstupom na VŠ. Takmer všetci študenti, ktorí pred prvým vstupom na VŠ nepracovali alebo pracovali menej ako 20 hodín týždenne, na prvé vysokoškolské štúdium prestupovali priamo (do dvoch rokov od ukončenia maturitnej skúšky alebo zahraničného ekvivalentu). Odlišní sú však študenti, ktorí pred prvým vysokoškolským štúdiom pracovali aspoň 20 hodín týždenne po dobu aspoň jedného roka, u ktorých sa výrazne častejšie objavuje oneskorený prestup.

Graf 4.3 – Charakter prestupu na prvé vysokoškolské štúdium v súvislosti s predošlou platenou prácou študentov (podiely študentov v %)



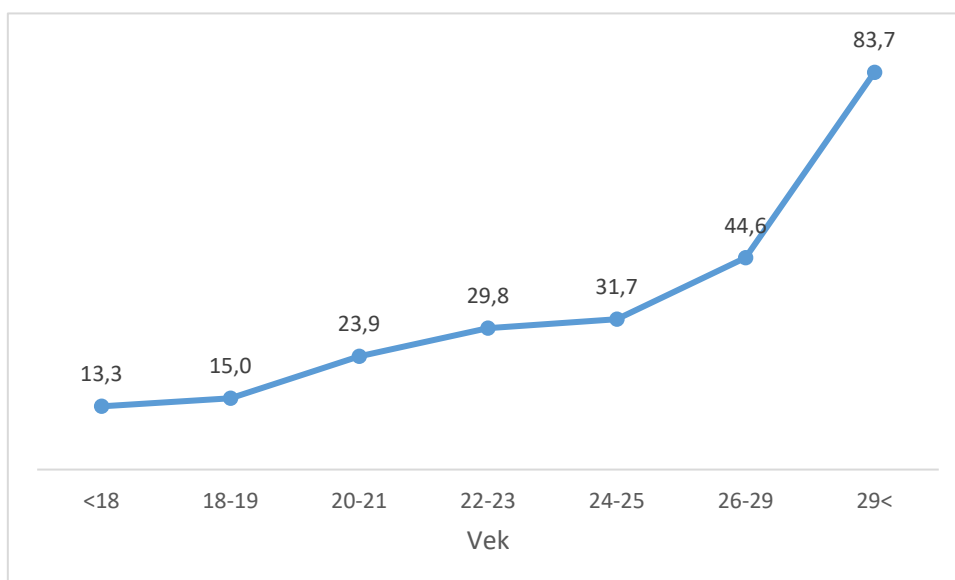
Práca pred prvým nástupom na VŠ sa ukazuje byť mierne častejšia u žien ako u mužov. Rozdiel je viditeľný najmä pri pravidelnej práci trvajúcej aspoň jeden rok, ktorú vykonávali ženy častejšie ako muži o 4 percentuálne body (ďalej len p. b.).

Tab. 4.1 – Skúsenosti s platenou prácou pred prvým vstupom na VŠ podľa pohlavia (podiel študentov v %)

	Ženy	Muži
Pracoval/a som nepretržite aspoň 1 rok	32,5	28,6
Pracoval/a som menej ako jeden rok	25,2	26,6
Nepracoval/a som	42,2	44,8
Spolu	100	100

V rámci analýzy pracovných skúseností je zaujímavé skúmať pravidelnú prácu študentov v závislosti od ich veku pri prvom vstupe na VŠ. So zvyšujúcim sa vekom pri prvom nástupe na VŠ sa podiel študentov s predošlými pracovnými skúsenosťami prirodzene zvyšuje, pričom zaznamenávame prudký nárast podielu študentov so skúsenosťou s pravidelnou dlhodobou prácou pred prvým nástupom na VŠ (aspoň jeden rok nepretržite) v skupine študentov s vekom viac ako 29 rokov pri prvom nástupe na VŠ. Oproti študentom s vekom 26 – 29 rokov pri prvom nástupe na VŠ je to takmer dvojnásobne viac študentov. Z údajov taktiež vidíme, že **zo študentov, ktorých vek pri prvom nástupe na VŠ bol menší ako 18 rokov, má predošlé skúsenosti s pravidelnou dlhodobou prácou viac ako desatina.**

Graf 4.4 – Skúsenosti študentov s pravidelnou dlhodobou prácou (aspoň rok nepretržite) pred prvým nástupom na VŠ podľa veku pri prvom nástupe na VŠ (podiel študentov v %)



4.2 Balansovanie času venovaného štúdiu a platenej práci a študijný výkon študentov

Čas, ktorý študenti venujú počas bežného týždňa na štúdium (či už v rámci dennej výučby alebo samoštúdia v ich osobnom čase) do veľkej miery vypovedá o kvalite prípravy študentov na ich študijné ciele a v konečnom dôsledku aj o kvalite získaných vedomostí a schopností študentov, od ktorých sa ďalej odvíjajú ich možnosti uplatnenia sa na trhu práce. Rozsah voľného času študentov je limitovaný a preto je dôležité skúmať, ako študenti so svojim časom vynakladajú a ako dokážu harmonizovať čas venovaný svojim študijným povinnostiam, pracovným povinnostiam a osobnému životu. Organizácia času študentov súvisí s rôznymi aspektmi ich života, no najmä s ich socio-ekonomickým zázemím. Môžeme predpokladať, že študenti nachádzajúci sa v ťažšej finančnej situácii pravdepodobne nemajú toľko voľného času na prípravu na štúdium, pretože ho majú vyplnený prácou, aby si mohli dovoliť zaplatiť výdavky spojené so štúdiom. Rozdiely v čase venovanom štúdiu môžu jednoducho súvisieť aj s rozdielmi medzi konkrétnymi VŠ, fakultami a študijnými odbormi, keďže v niektorých odboroch sa vyžaduje intenzívnejšia povinná účasť na prednáškach a kurzoch, ako u iných.

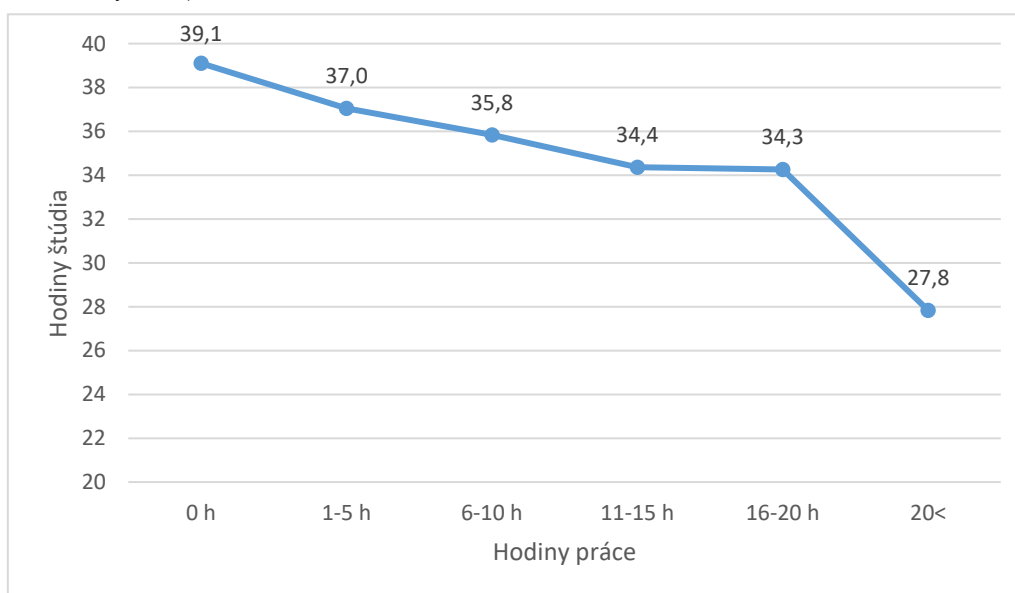
Skúmanie témy balansovania času venovaného študijným a pracovným povinnostiam prinieslo mnohé zaujímavé výsledky. Zistenia týkajúce sa otázky, ako súvisí množstvo hodín venovaných platenej práci namiesto štúdiu z hľadiska študijného výkonu študentov, jasne hovoria o tom, že táto súvislosť nie je lineárna. Z dát z Estónska sa vytvorili závery, že značný pokles v študijnom výkone študentov bol viditeľný až prekročením hranice 25 hodín práce za týždeň. (Beerkens et al., 2011) Situácia sa však môže od iných krajín líšiť, preto sa v tejto kapitole budeme venovať analýze balansovania času venovaného štúdiu a iným povinnostiam v prostredí slovenských študentov, poukážeme na konkrétne odlišnosti medzi skupinami študentov a pokúsime sa preskúmať možné dôsledky konkrétnych rozhodnutí v organizácii času študentov.

Časový rozsah venovaný študijným alebo pracovným povinnostiam sa v dotazníku zisťoval otvorenou otázkou, v ktorej študenti uvádzali približný počet hodín za každý deň, ktoré aktivitám venujú. Dáta zbierané medzi slovenskými dennými študentmi ukázali, že **priemerný čas, ktorý študenti venujú aktivitám súvisiacim so štúdiom počas bežného týždňa v semestri je 35,6 hodín**, pričom čas študenti trávajú takmer rovnomerne účasťou na výučbe (napr. prednášky, semináre, kurzy: 18,8 hodín) a prípravou v ich osobnom čase (napr. príprava na štúdium, samoštúdium, úlohy: 16,8). V období rokov 2005 – 2018, počas ktorého na Slovensku pravidelne prebiehalo skúmanie EUROSTUDENT, je doposiaľ trend v čase venovanom študijným aktivitám jednoznačne rastúci. **Oproti predošlému, šiestemu cyklu výskumu EUROSTUDENT, ktorý sa na Slovensku uskutočnil v rokoch 2016 – 2018 ide o mierny nárast času venovaného študijným aktivitám (nárast z 35 hodín, čiže nárast o 0,6 hodiny).** Hoci sa na prvý pohľad môže zdať tento nárast ako nepatrný, pri zohľadnení nepriaznivých dôsledkov situácie s pandémiou na organizáciu školstva, ale aj na fyzickú a mentálnu situáciu mnohých študentov, možno tento rozdiel považovať za veľmi pozitívny. Nárast počtu hodín venovaných študijným aktivitám napriek mnohým bariéram, ktoré často študentom zabráňovali prístup k riadnemu a aktívnemu zúčastňovaniu sa výučby, vypovedá o silnom trende nárastu intenzity vo venovaní sa študijným povinnostiam.

Spomedzi študentov výskumnej vzorky **až takmer 60% uviedlo, že počas semestra majú platenú prácu**, pričom takmer 40% uviedlo prácu počas celého semestra a pätina študentov občasnú prácu. Počas semestra nepracuje vôbec takmer 43 % študentov. **Priemerný čas, ktorý pracujúci študenti týždenne venujú pracovným povinnostiam predstavuje 20,7 hodín** (priemer za všetkých študentov je 11,8 hodín). Oproti predošlému cyklu EUROSTUDENT je to nárast z priemerného času stráveného pracovnými povinnosťami z 8,5 hodín (priemer aj za nepracujúcich študentov), čo predstavuje nárast o 3,3 hodiny týždenne. **Môžeme konštatovať, že oproti predošlým rokom študenti v súčasnosti venujú viac času nielen študijným aktivitám, ale aj pracovným povinnostiam.**

Rozdiely v intenzite trávenia času študijnými aktivitami sa ukazujú byť silno korelované s množstvom času stráveného v práci. **Najviac času trávia študijnými aktivitami prirodzene študenti, ktorí vôbec nepracujú (39 hodín týždenne študijných aktivít).** Počet hodín štúdia sa postupne znižuje podľa zvyšujúceho sa počtu hodín strávených prácou, pričom **hodiny strávené štúdiom sa skokovo znižujú v skupine študentov pracujúcich viac ako 20 hodín týždenne.**

Graf 4.5 – Čas venovaný študijným povinnostiam podľa času venovaného práci (priemerné počty hodín za týždeň)



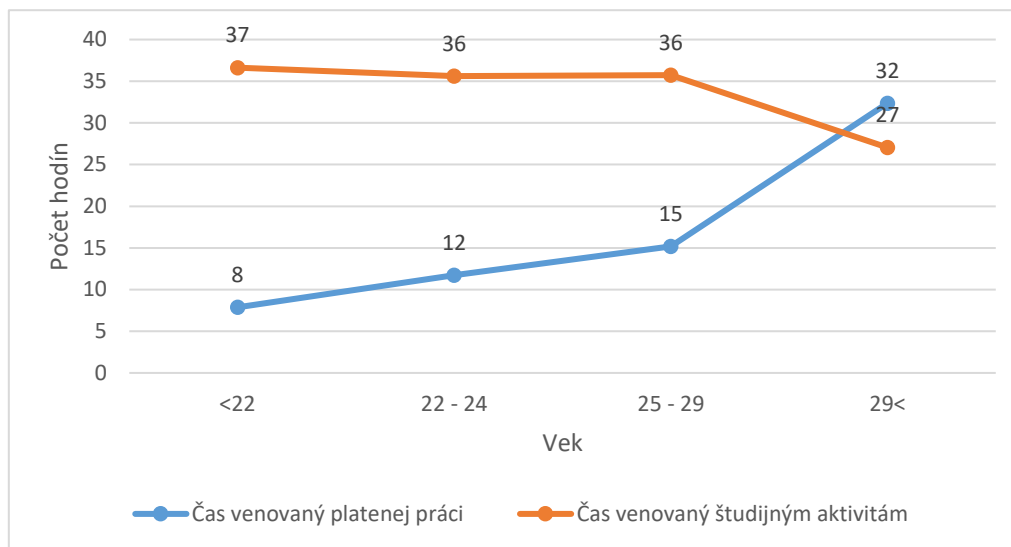
Porovnanie organizácie času študentov podľa pohlavia hovorí o relatívne vyrovnanom trávení času u oboch pohlaví, pričom u žien vidíme mierne vyšší počet hodín.

Tab. 4.2 – Čas venovaný študijným a pracovným povinnostiam podľa pohlavia (priemerné počty hodín za týždeň)

	Ženy	Muži
Čas venovaný študijným povinnostiam	36,4	34,5
Čas venovaný platenej práci	12	11,8

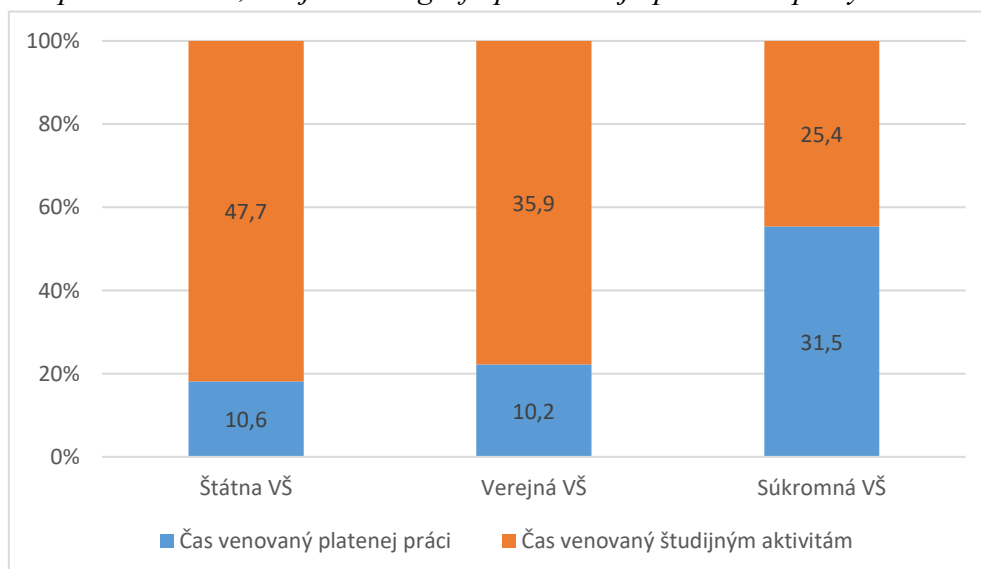
Porovnanie vekových kategórií odhaľuje postupný zvyšujúci sa trend v počte odpracovaných hodín a naopak, znižujúci sa trend v počte venovaných hodín štúdiu podľa zvyšujúceho sa veku študentov. **U mladších študentov výrazne prevyšuje priemerný čas venovaný štúdiu oproti priemernému odpracovanému času, avšak zvyšujúcim sa vekom sa tento rozdiel postupne zmenšuje**, pričom sa u vekovej skupiny 30 rokov a viac pomer obráti, kde počet odpracovaných hodín prevyšuje nad počtom hodín venovaných štúdiu.

Graf 4.6 – Čas venovaný študijným a pracovným povinnostiam podľa vekovej kategórie (priemerné počty hodín za týždeň)



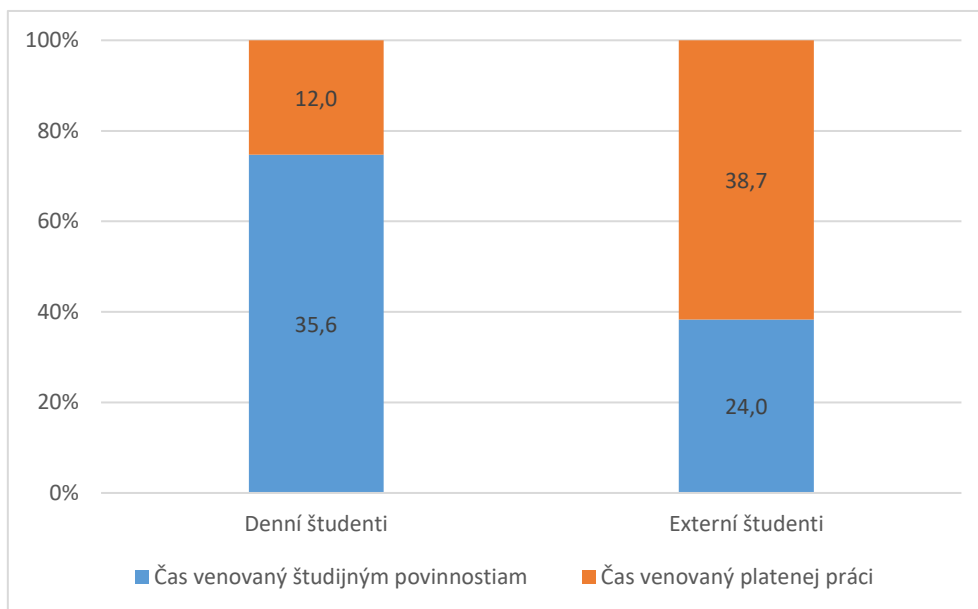
Podľa typu VŠ sú viditeľné jasné rozdiely v organizácii času najmä medzi študentmi súkromných VŠ, medzi ktorými je pomer stráveného času štúdiom a v práci úplne odlišný, ako vo verejných a štátnych VŠ. **Študenti súkromných VŠ podľa našich dát oveľa častejšie uprednostňujú prácu pred študijnými aktivitami.**

Graf 4.7 – Čas venovaný študijným a pracovným povinnostiam podľa typu VŠ (grafické znázornenie pomeru hodín, údaje vnútri grafu predstavujú priemerné počty hodín za týždeň)



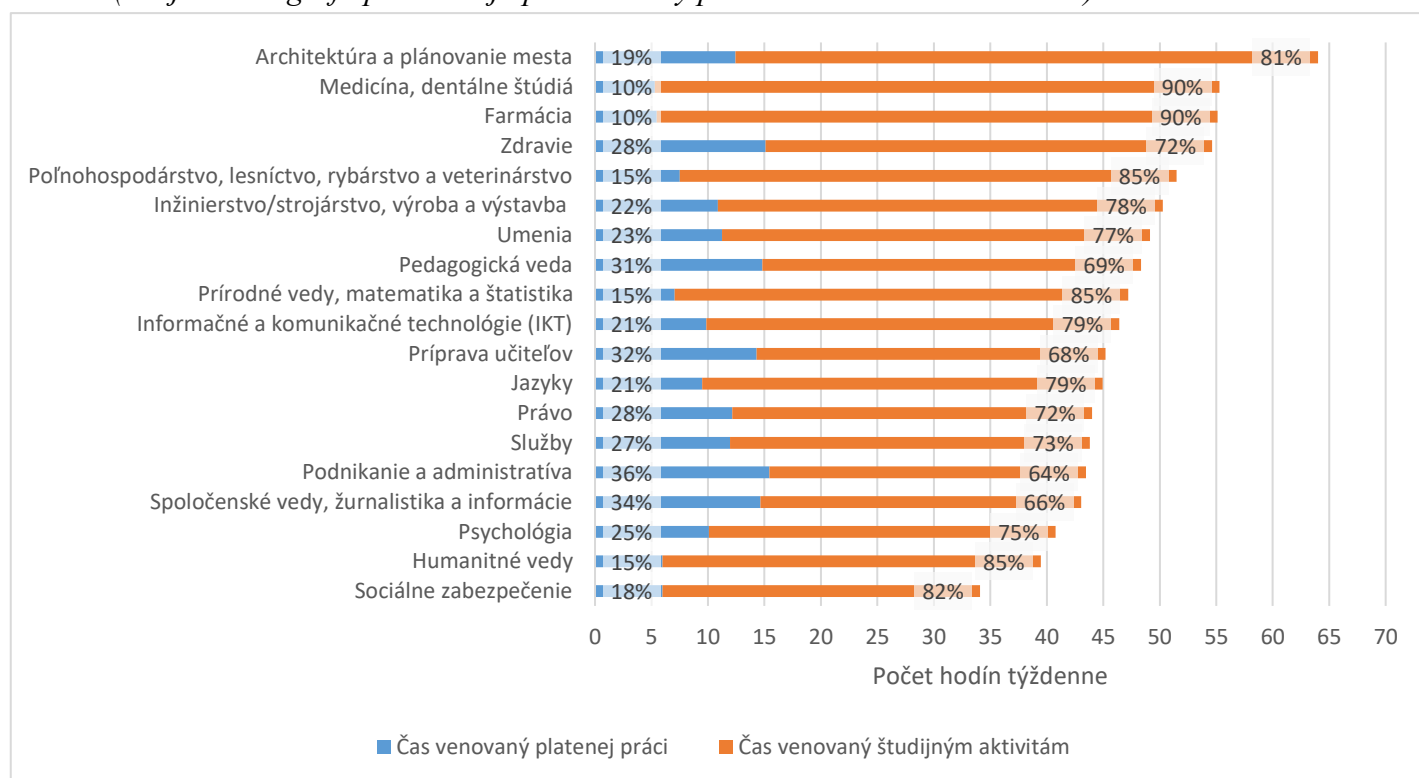
Rozdielne organizovanie času sledujeme aj v závislosti od formálneho statusu študenta, pričom **vidieť výrazne menší podiel času stráveného štúdiom oproti času v práci u externých študentov.**

Graf 4.8 – Čas venovaný študijným a pracovným povinnostiam podľa formálneho statusu študentov (grafické znázornenie pomeru hodín, údaje vnútri grafu predstavujú priemerné počty hodín za týždeň)



Odlíšnosti v organizácii času môžeme sledovať aj v súvislosti s typom študovaného odboru študentov. Z dát vidieť, že **medzi najviac časovo vyťažené (študijne aj pracovne) typy študijných odborov patrí architektúra/plánovanie mesta** (takmer 65 hodín týždenne), medicína/dentálne štúdiá, farmácia a zdravie. Najmenej časovo vyťaženejšími typmi odborov sú odbory sociálneho zabezpečenia (približne 34 hodín týždenne), humanitné vedy a psychológia. Ak sa pozrieme na pomer času venovaného štúdiu a pracovného času, **medzi typy odborov, ktoré jednoznačne časovo uprednostňujú štúdium, patrí farmácia, medicína/dentálne štúdiá** (približne 90 % ich celkového času venujú štúdiu). **Typy odborov, ktoré zasa výrazne častejšie uprednostňujú prácu, sú podnikanie/administratíva, spoločenské vedy/žurnalistika/informácie a príprava učiteľov** (32 až 36 % ich celkového času venujú práci).

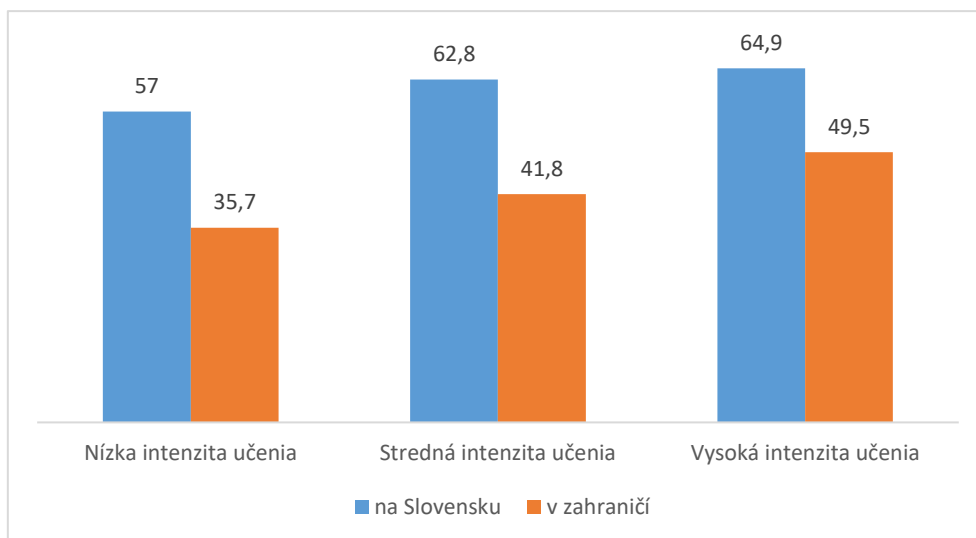
Graf 4.9 – Čas venovaný študijným a pracovným povinnostiam podľa typu študijného odboru (údaje vnútri grafu predstavujú percentuálny pomer hodín z celkového času)



Predpokladom pri skúmaní časovej organizácie študentov je, že pri nadmernej pracovnej vyťaženosť študenti nebudú dosahovať také kvalitné študijné výsledky, ako študenti, ktorí toľko nepracujú. Študijný výkon bol meraný pomocou poradovej otázky o subjektívnom zhodnotení študijného výkonu respondenta v porovnaní s ostatnými študentmi. Interpretácia tohto znaku je však značne limitovaná, keďže ide o subjektívne hodnotenie, ktoré nemusí nevyhnutne reflektovať skutočný študijný výkon respondenta. **Analýza dát však neukázala žiadne významné rozdiely v subjektívnom hodnotení študijného výkonu podľa toho, koľko času týždenne študenti venujú práci.**

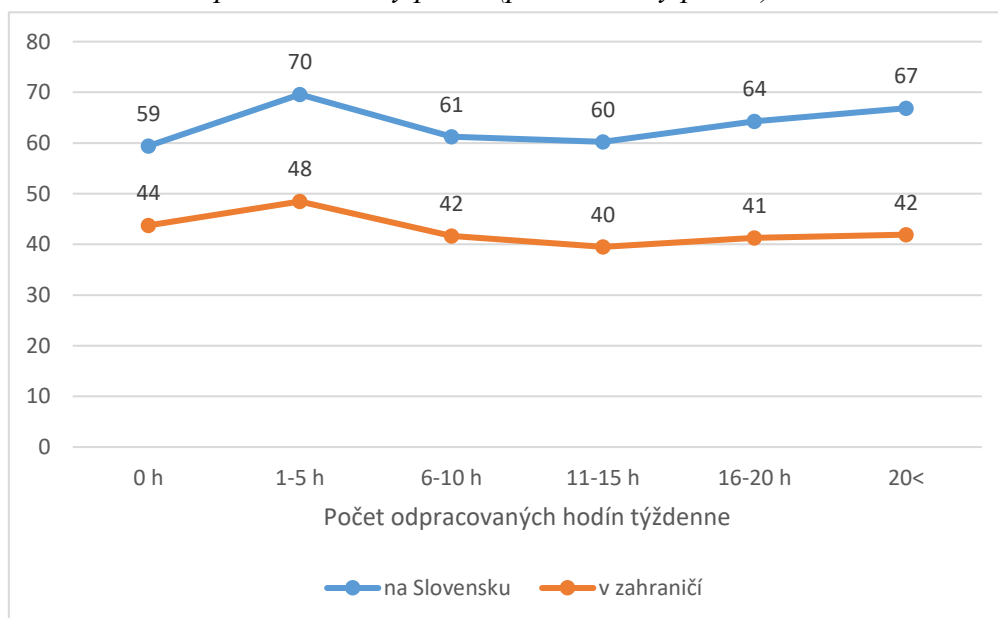
Študenti však rozdielne hodnotia svoje šance na získanie adekvátneho zamestnania (na Slovensku alebo v zahraničí) na základe ich intenzity štúdia (počet hodín venovaných štúdiu) a na základe intenzity práce (počet hodín venovaných práci). **Ukázalo sa, že so zvyšujúcou sa intenzitou štúdia študenti hodnotia lepšie svoje budúce šance na získanie adekvátnej pracovnej pozície, a to platí aj na národnej, aj na medzinárodnej úrovni.** Graf nižšie prezentuje percentuálny podiel študentov, ktorí si hodnotia svoje šance na adekvátne zamestnanie po ukončení štúdia dobre alebo veľmi dobre. Podiely študentov sa líšia podľa intenzity ich štúdia, pričom nízkou intenzitou rozumieme maximálne 20 hodín študijných aktivít týždenne, priemernou intenzitou maximálne 40 hodín a vysokou intenzitou viac ako 40 hodín. Z dát sa dozvedáme, že šance na získanie adekvátnej práce na Slovensku študenti hodnotia výrazne lepšie, ako šance na získanie práce v zahraničí. **Zvýšenie šanci na Slovensku je podľa intenzity štúdia len mierne, avšak v prípade šanci v zahraničí vidíme výraznejší nárast podľa toho, ako sa zvyšuje intenzita štúdia.**

Graf 4.10 – Pozitívne hodnotenie šanci na získanie adekvátnej práce po ukončení štúdia na Slovensku a v zahraničí podľa intenzity štúdia (percentuálny podiel)



Zaujímavé je taktiež skúmať odlišné hodnotenie šanci na adekvátnu prácu podľa počtu odpracovaných hodín týždenne. Ukazuje sa, že vzhľadom na pracovnú intenzitu študentov je hodnotenie šanci pre získanie adekvátnej práce na Slovensku a v zahraničí značne odlišné. Zatiaľ čo **so zvyšujúcou sa intenzitou práce študenti hodnotia ich budúce šance na adekvátnu prácu na Slovensku pozitívnejšie, v prípade práce v zahraničí je tento trend opačný**, pričom pozitívnejšie hodnotenie šanci uvádzajú študenti, ktorí nepracujú vôbec alebo len málo.

Graf 4.11 – Pozitívne hodnotenie šanci na získanie adekvátnej práce po ukončení štúdia na Slovensku a v zahraničí podľa intenzity práce (percentuálny podiel)



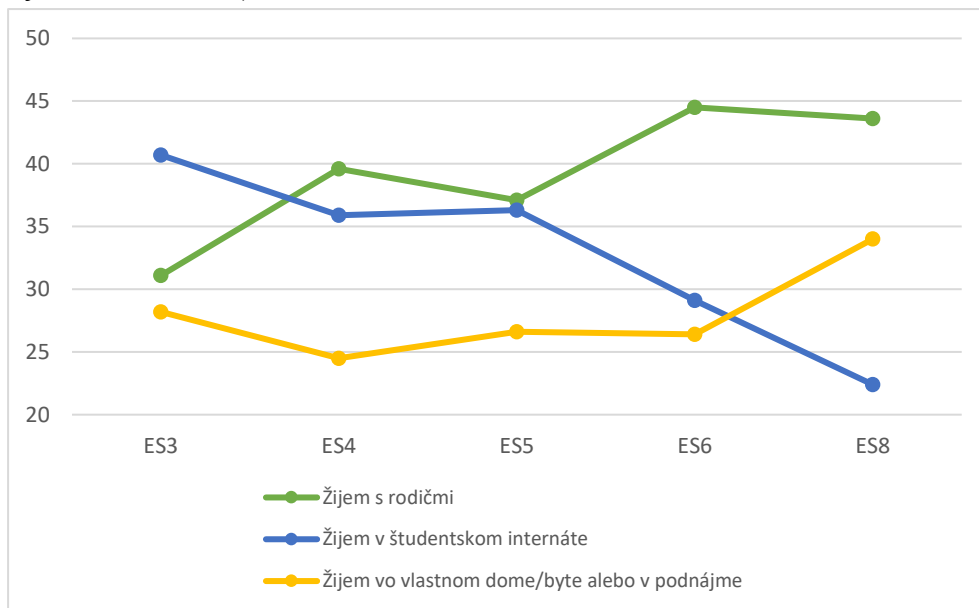
4.3 Spôsoby bývania študentov počas štúdia

Forma bývania je jednou z najdôležitejších aspektov, ktoré študenti musia brať popri štúdiu do úvahy. Rozhodovanie študentov o forme bývania je rozhodovaním o viacerých okolnostiach života študentov, akými môže byť finančná a sociálna situácia. Nie všetci študenti si môžu vybrať, kde budú počas štúdia bývať. Vzhľadom na socio-ekonomické okolnosti sa mnoho študentov spolieha na bývanie v rodičovskom dome/byte, vďaka čomu môžu ušetriť na rôznych životných nákladoch, no najmä na nákladoch na bývanie. Problematika dostupného bývania pre študentov sa začala zviditeľňovať najmä od roku 2020, kedy sa na konferencii ministrov zodpovedných za európske prostredie vysokého vzdelávania v Ríme zdôraznilo zvyšujúce sa riziko súvisiace so zvyšovaním nákladov na bývanie a cestovanie.

Výber bývania počas štúdia však súvisí s osobnými preferenciami každého študenta, pričom zohľadňujú svoju potrebu životného štandardu, osamostatnenia sa, sociálneho života a emocionálneho blahobytu. Podľa situácie v európskom prostredí (dáta z rokov 2018-2019), bývanie s rodičmi stále predstavuje najpopulárnejšiu možnosť bývania popri štúdiu (prevažujúcu v dvoch tretinách krajín zúčastnených v prieskume), pričom so zvyšujúcim sa vekom študentov sa začína viac objavovať preferencia bývania s partnerom/partnerkou a s deťmi namiesto bývania s rodičmi alebo v študentskom internáte. (Hauschildt et al., 2021)

Dáta zo súčasného zisťovania študentského bývania študentov nám vypovedajú o tom, že **bývanie u rodičov je stále jednoznačne preferovaný typ bývania študentov počas bežného pracovného týždňa. Bývanie u rodičov uviedlo 48 % študentov**, po ňom nasleduje **bývanie v študentskom internáte (26,7 %) a bývanie mimo rodičovského domu/bytu (25,3 %)**. V porovnaní s predošlým (šiestym) cyklom výskumu EUROSTUDENT môžeme v slovenských dátach pozorovať isté významné zmeny. Preferencie bývania s rodičmi ostávajú stále rovnako silné (s miernym nárastom o 2 p. b.), avšak výrazný pokles pozorujeme v bývaní v študentskom internáte (pokles o 10,6 p. b.) a súčasne nárast bývania vo vlastnom dome/byte alebo v podnájme (nárast o takmer 9 p. b.). V tomto prípade môžeme hovoriť o **značnom trende postupného poklesu popularity študentských internátov a naopak, miernom náraste popularity bývania s rodičmi, no najmä bývania vo vlastnom dome/byte alebo v podnájme**. Výrazný nárast v popularite bývania vo vlastnom (alebo v podnájme) môžeme do istej miery pripísať aj pandemickej situácii z dôvodu voľby bývania v izolácii (od rodiny a od husto obývaných študentských bývaní).

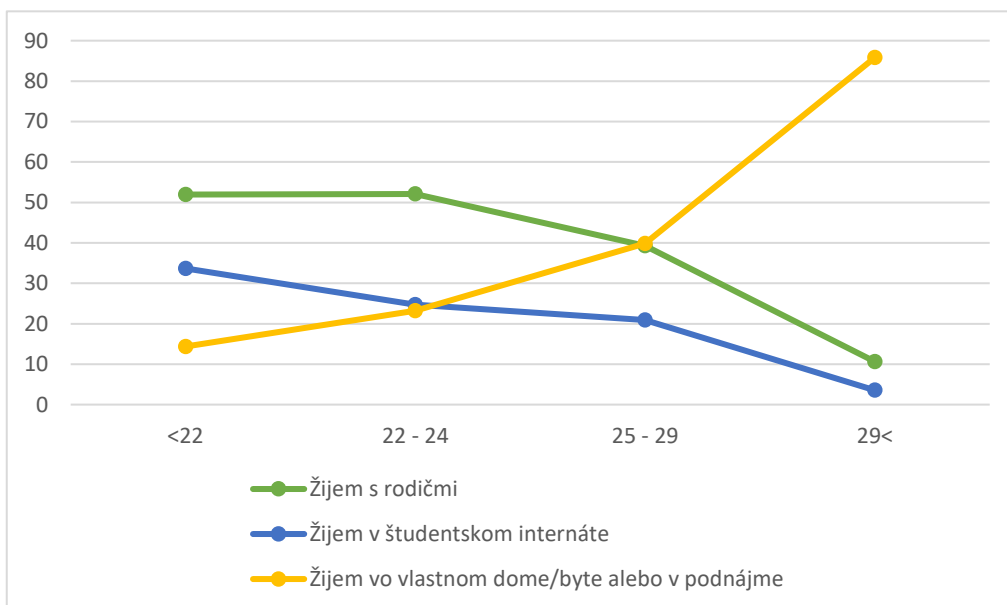
Graf 4.12 – Vývoj podielov študentov využívajúcich rôzne druhy bývania počas štúdia počas bežného pracovného týždňa počas predošlých cyklov skúmania až po súčasnosť (v %, zahrnutí aj denní, aj externí študenti)



Poznámka: V grafe v postupnosti údajov chýba údaj z kola ES7, pretože v tomto kole nebolo Slovensko zúčastnené

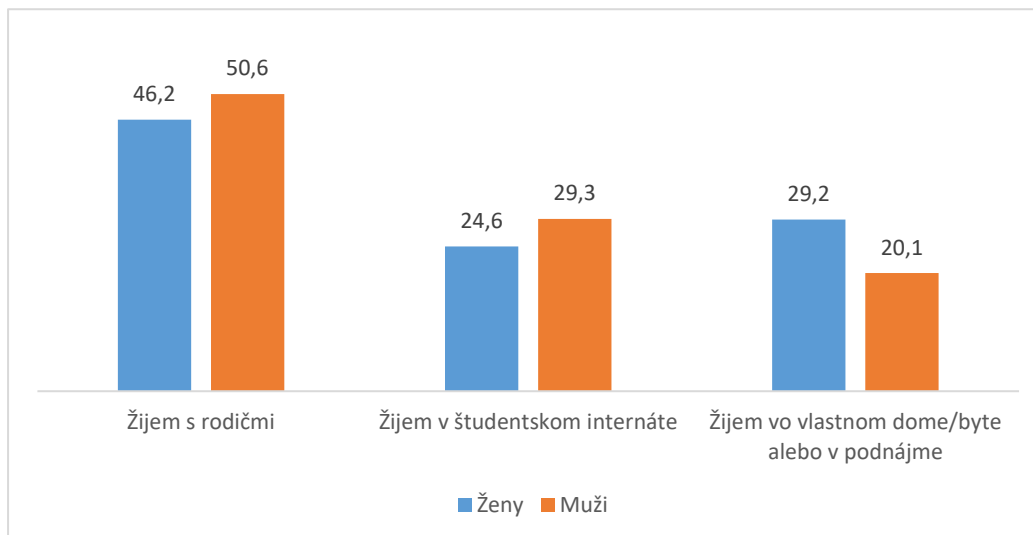
Výber bývania počas štúdia má silnú súvislosť s vekom študentov, pričom **s narastajúcim vekom výrazne naberá na popularite bývanie vo vlastnom (alebo v podnájme)** a súčasne sa stáva viac zriedkavým bývanie u rodičov a bývanie v študentskom internáte. Z dát vyplýva, že **vek, v ktorom študenti v priemere začínajú uprednostňovať bývanie vo vlastnom (alebo v podnájme), je 26.**

Graf 4.13 – Využívané druhy bývania študentov počas štúdia počas bežného pracovného týždňa podľa veku študentov (percentuálne podiely)



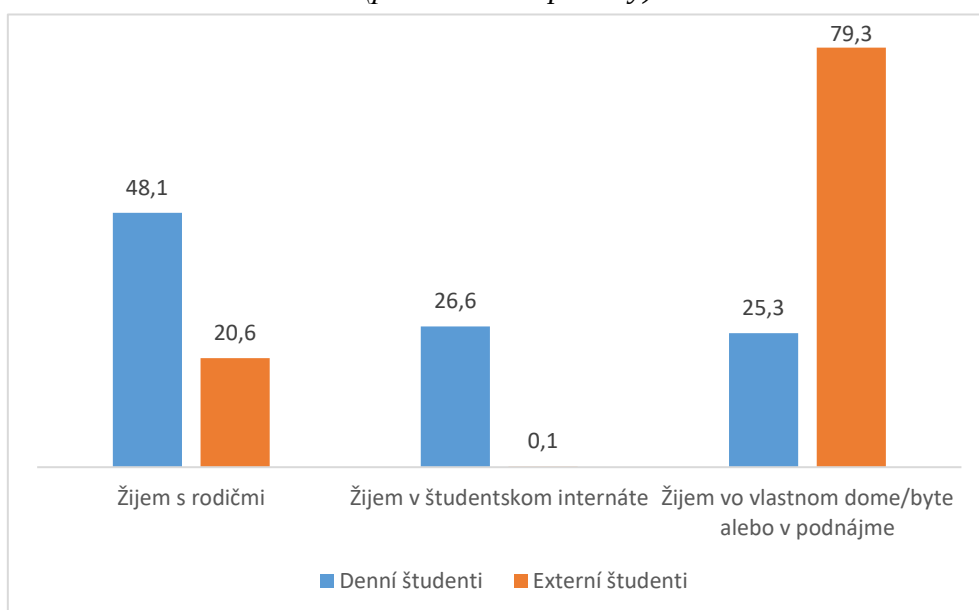
Mierne rozdiely v preferenciách bývania vidíme aj v závislosti od pohlavia. **Muži častejšie ako ženy volia bývanie s rodičmi a bývanie v internáte, zatiaľ čo ženy častejšie ako muži volia bývanie vo vlastnom (alebo v podnájme).**

Graf 4.14 – Využívané druhy bývania študentov počas štúdia počas bežného pracovného týždňa podľa pohlavia (percentuálne podiely)



Jasné odlišnosti v bývaní zaznamenávame medzi študentmi podľa ich študentského formálneho statusu (denní/externí). **U externých študentov nie je bývanie s rodičmi najvyužívanejší spôsob bývania tak, ako je to v prípade denných,** ale namiesto toho externí študenti najčastejšie bývajú vo vlastnom (alebo v podnájme). Predpokladáme teda, že tieto odlišnosti súvisia aj s vyšším množstvom času venovaného práci u externých študentov, vďaka čomu si môžu títo študenti vo väčšej miere dovoliť vlastné bývanie (alebo podnájom).

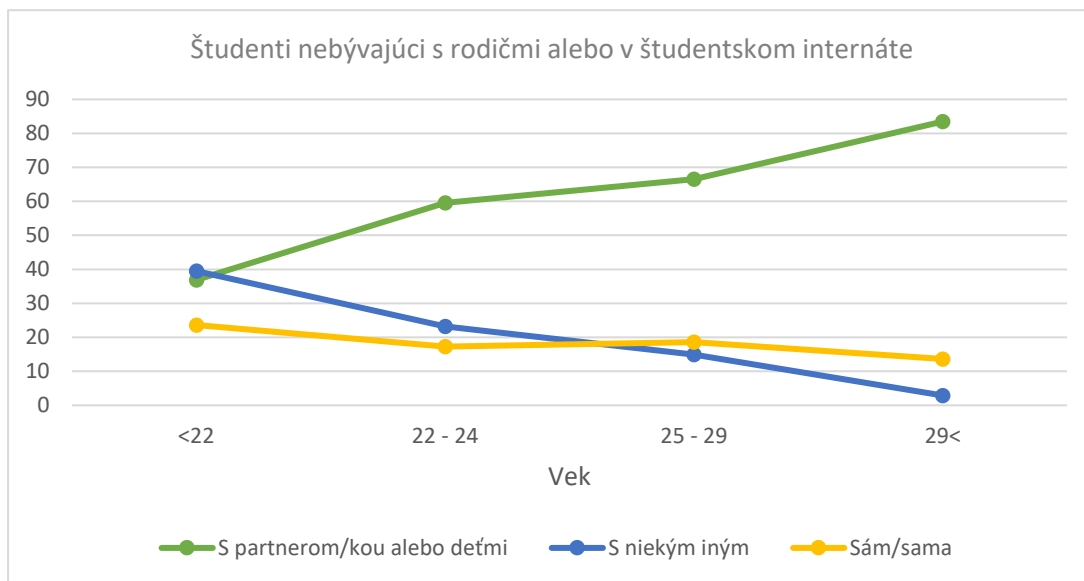
Graf 4.15 – Využívané druhy bývania študentov počas štúdia počas bežného pracovného týždňa podľa formálneho statusu študentov (percentuálne podiely)



Ďalšou otázkou v súvislosti s bývaním študentov počas štúdia je, s kým študenti najčastejšie bývajú. **Úplne najčastejším spolubývajúcim študentov (nebývajúcich s rodičmi alebo v internáte) je partner/ka alebo dieťa/deti, s ktorými býva až 6/10 študentov.** Oveľa menej častým je bývanie s niekým iným (21,2 %) alebo bývanie osamote (18,2 %).

Typ spolubývania sa významne mení **podľa zvyšujúceho sa veku študentov**, pričom platí, že mierne klesá bývanie osamote a súčasne **prudko klesá bývanie s niekým iným, ktoré nahrádza bývanie s partnerom/kou alebo dieťaťom/deťmi.**

Graf 4.16 – Typy spolubývania študentov počas štúdia počas bežného pracovného týždňa podľa veku (percentuálne podiely)



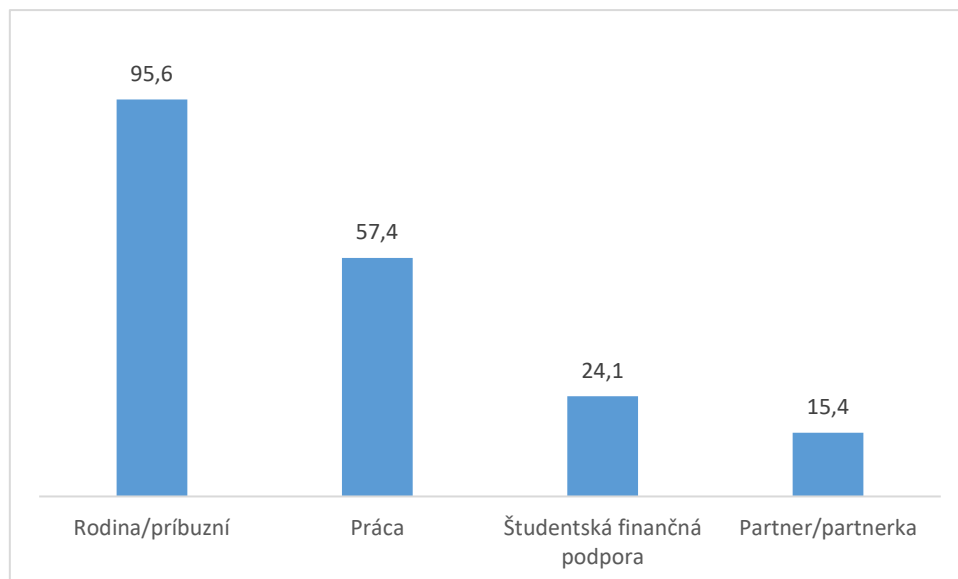
Spolubývanie s partnerom/partnerkou alebo deťmi je častejšie u žien ako u mužov (o 13,6 p. b.) a súčasne s veľmi podobným rozdielom je **u žien menej časté bývanie osamote** ako u mužov.

4.4 Príjmy študentov

V nasledujúcich odsekoch sa venujeme finančnej situácii študentov počas ich bežného mesiaca. Konkrétne nás zaujíma, aké sú príjmy a výdavky študentov a ako sa tieto sumy líšia v rôznych kategóriách študentov.

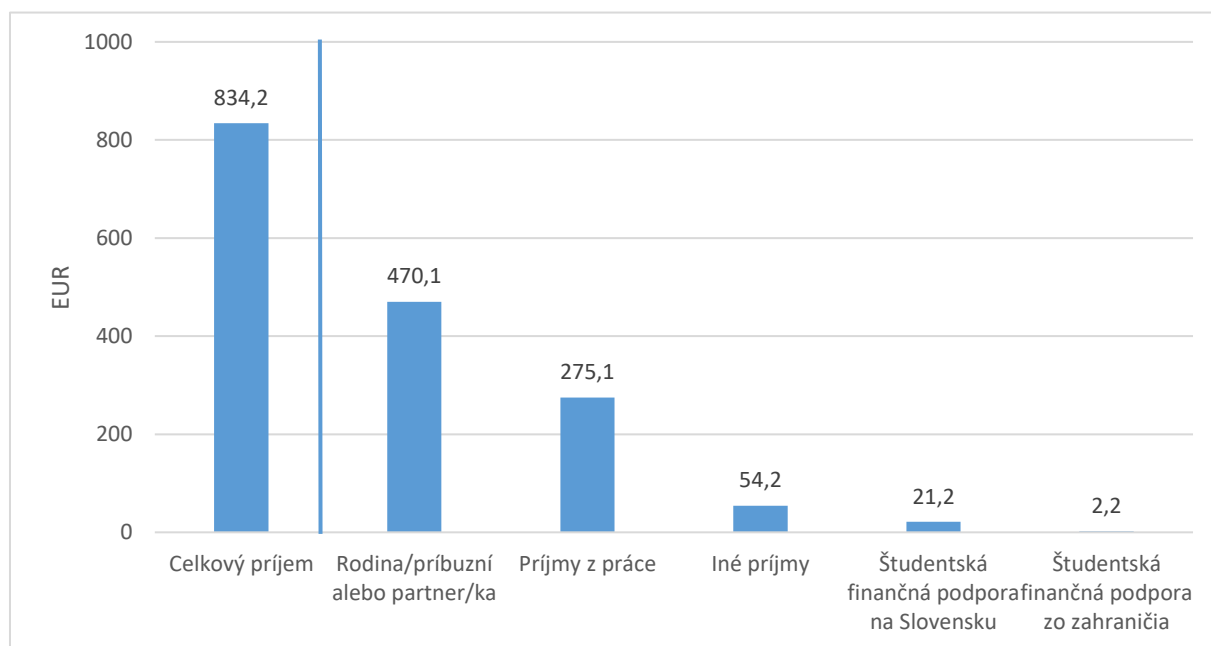
Zdrojom financií a naturálií pre študentov je v takmer všetkých prípadoch blízka rodina alebo príbuzní, no študenti sa do veľkej miery spoliehajú aj na príjmy z platených prác. **Až takmer 96 % študentov uvádza podporu (peňažnú alebo priame uhrádzanie výdavkov) od rodiny alebo príbuzných a takmer 58 % uvádza príjmy z platenej práce.** Študentskú finančnú podporu vo forme štipendií, grantov alebo študentských pôžičiek uvádza iba pätina študentov.

Graf 4.17 – Zdroje financií alebo naturálií študentov (percentuálne podiely)



Priemerné nominálne vyjadrenie súm mesačného príjmu študentov ukazuje, že **najvyšší príjem študentov predstavuje príspevok (peňažný alebo naturálie) od rodiny alebo partnera/ky (470,1 EUR)**, ktorý je vyšší od priemerných príjmov z platenej práce až o 71 %. Priemerná suma príjmu z platenej práce je 275,1 EUR a medzi najnižšie príjmy, ktoré študenti uvádzali, patria študentské finančné podpory (štipendiá alebo granty). Celkový priemerný mesačný príjem zo všetkých zdrojov predstavuje 834,2 EUR. **Oproti predošlému cyklu skúmania EUROSTUDENT 6 celkový priemerný mesačný príjem narástol až o 78 %, pričom výrazný nárast pozorujeme v prípade príjmov od rodiny a z platenej práce.**

Graf 4.18 – Priemerné sumy mesačných príjmov študentov z jednotlivých zdrojov (v EUR)

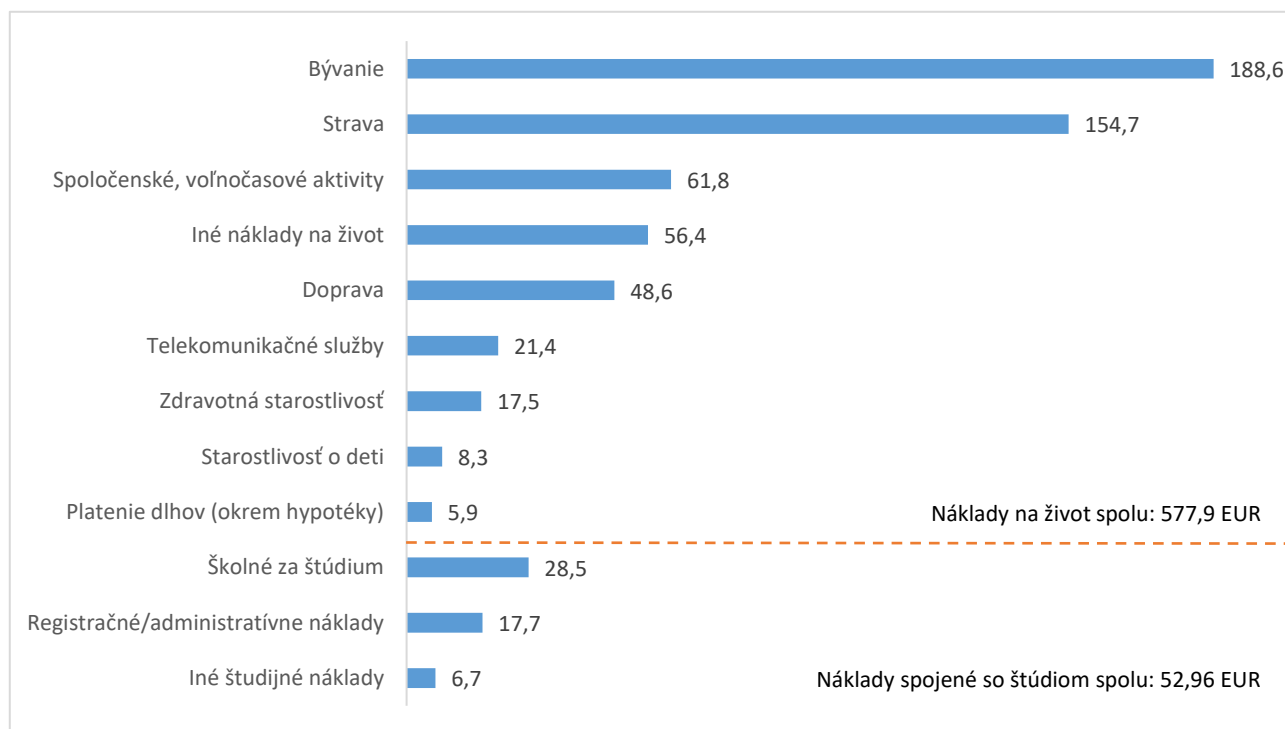


4.4 Výdavky študentov

Pri skúmaní finančnej situácie študentov zohľadňujeme aj ich priemerné mesačné výdavky. Zaujímalo nás, aká je situácia s nákladmi študentov v porovnaní s predošlými rokmi a do akej miery je pre študentov náročné tieto náklady uhrádzať. Pri pohľade na mesačné výdavky pritom sledujeme nielen výdavky z vlastného vrecka študentov, ale aj podiel sumy zaplatenej niekým iným.

Súčet všetkých pravidelných mesačných výdavkov študentov predstavuje sumu 630,85 EUR, pričom, podobne ako v predchádzajúcich kolách, študijné náklady tvoria z celkovej sumy výdavkov menej ako 10 %. **Väčšinu mesačných výdavkov študentov tvoria náklady na život (92 %), najmä náklady na bývanie a na stravu**, ktoré predstavujú viac ako polovicu celkových výdavkov. **Oproti predošlému skúmaniu EUROSTUDENT 6 v súčasnosti zaznamenávame nárast pravidelných mesačných nákladov študentov o 75 %**, čo znamená, že celkové výdavky študentov narástli približne s rovnakou intenzitou, s akou narástli ich celkové príjmy.

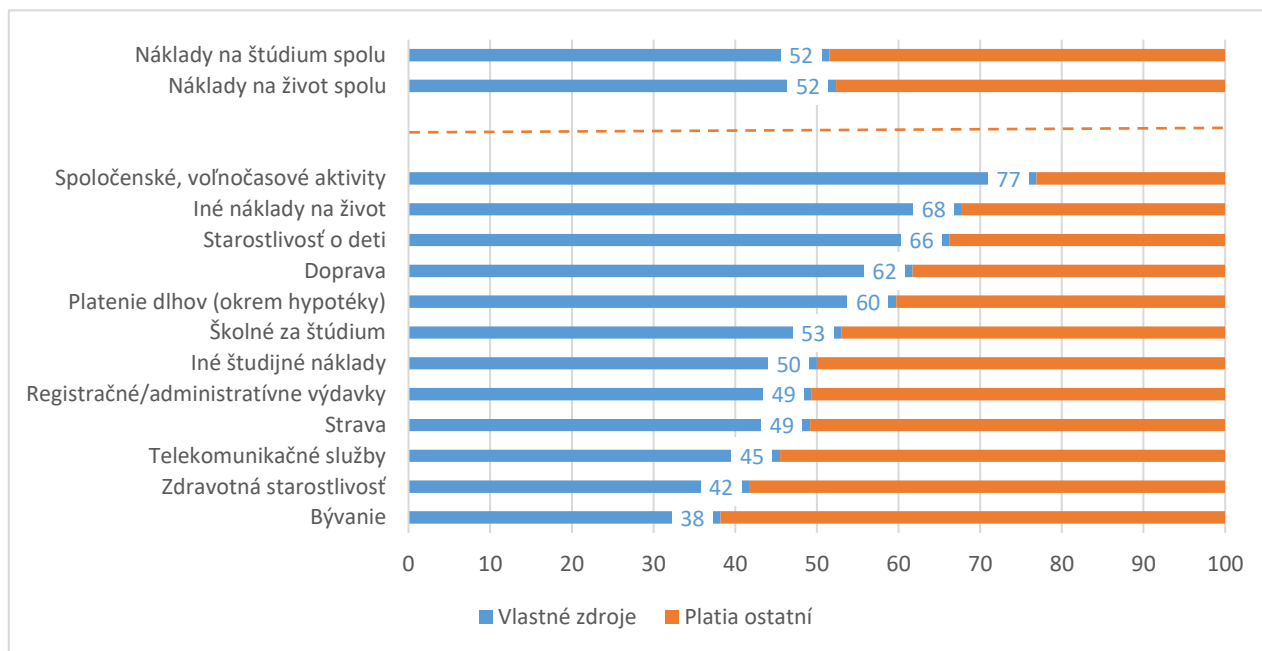
Graf 4.19 – Priemerné sumy pravidelných mesačných výdavkov študentov (v EUR)



Sumy mesačných výdavkov študentov sa líšia najmä podľa **spôsobu bývania študentov**, pričom tí, ktorí bývajú s rodičmi, uvádzajú výrazne nižšie sumy takmer vo všetkých výdavkoch, no najmä pri bývaní (-45,9 EUR), strave (-39,4 EUR) a starostlivosti o deti (-11,4 EUR). **Študenti bývajúci s rodičmi mesačne v priemere minú na životné výdavky o 84,7 EUR (o takmer 14 %) menej ako študenti nebývajúcí s rodičmi.** Pozorujeme tu teda významnú finančnú podporu blízkej rodiny študentov bývajúcich s rodičmi v podobe zvýhodneného (bezplatného) spolubývania, zdieľania stravy, poskytovania potrieb pre starostlivosť o deti, či poskytovania dopravy.

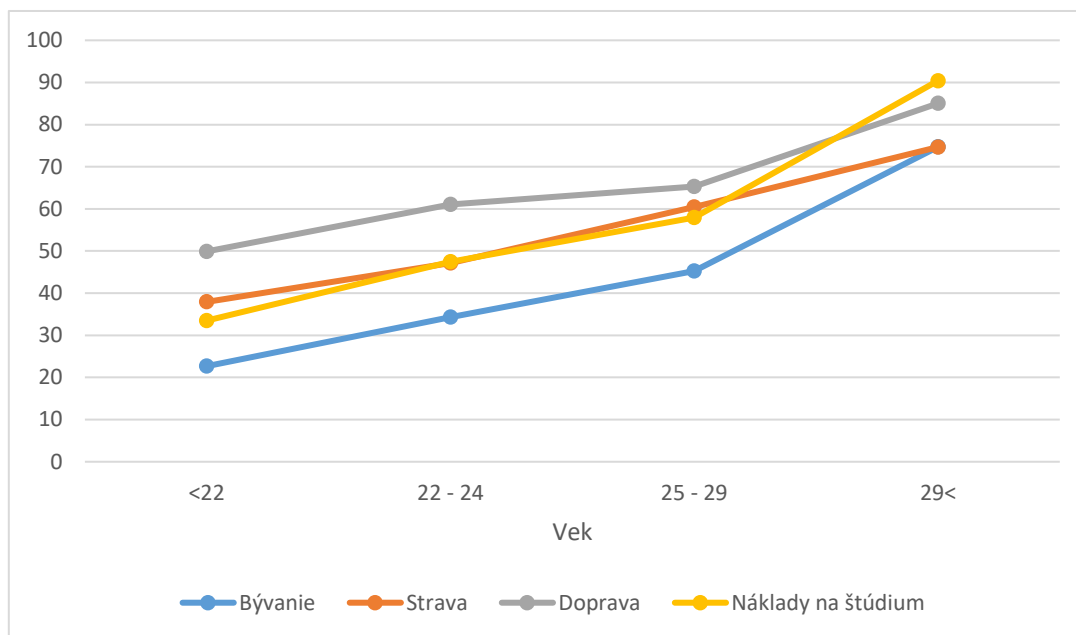
Všetky pravidelné mesačné výdavky platia študenti vo väčšej miere z vlastného vrečka, avšak finančná podpora ostatných je významná a tvorí značnú časť uhradených výdavkov. **Z celkových výdavkov študenti platia v priemere 52 % zo svojho a s 48 % sa spoliehajú na ostatných.** Pomer v hradení študijných a životných výdavkov je takmer rovnaký. Z rôznych druhov výdavkov vieme rozlíšiť také, pri ktorých výrazne prevažuje hradenie z vlastného vrečka študentov (spoločenské/voľnočasové aktivity, starostlivosť o deti) a naopak, také, pri ktorých prevažuje uhrádzanie niekým iným (bývanie, zdravotná starostlivosť).

Graf 4.20 – Podiely uhrádzania výdavkov z vlastných zdrojov študentov oproti finančnej podpore ostatných (údaje vnútri grafu sú percentuálne podiely uhrádzania z vlastných zdrojov)



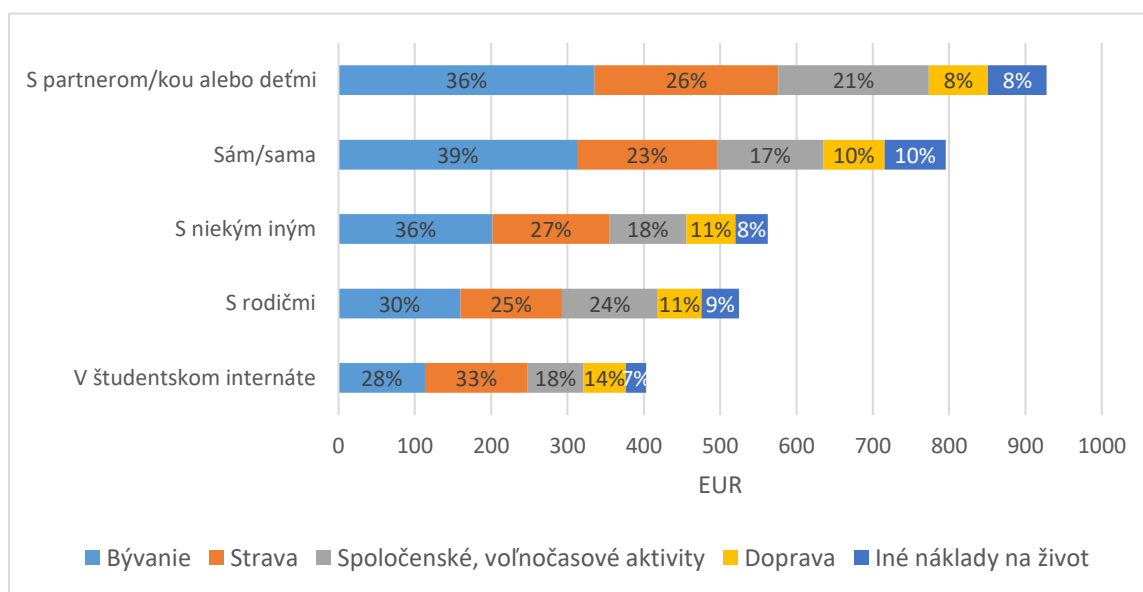
Pomer uhrádzania výdavkov študentov z vlastných zdrojov je odlišný v jednotlivých vekových kategóriách, pričom platí, že čím starší sú študenti, tým vyššie percento zo svojich výdavkov uhrádzajú z vlastného vrečka.

Graf 4.21 – Podiely uhrádzania výdavkov z vlastných zdrojov študentov podľa veku (percentuálny podiel)



Výška výdavkov, no taktiež aj podiel jednotlivých položiek z celkových výdavkov, úzko korelujú so spôsobom bývania študentov počas semestra. Dozvedáme sa, že **najväčšie výdavky majú študenti, ktorí žijú s partnerom alebo s deťmi** (viac ako dvojnásobok oproti študentom bývajúcim v študentskom internáte) **a študenti žijúci osamote**. Výdavky na bývanie tvoria významnú časť celkových výdavkov práve u študentov bývajúcich osamote (39 %), študentov bývajúcich s partnerom/deťmi (36 %) a s niekym iným (36 %). U študentov bývajúcich na internáte zasa vidíme vyšší podiel výdavkov na stravu (33 %) a na dopravu (14%) v porovnaní s inými skupinami.

Graf 4.22 – Výška pravidelných mesačných výdavkov študentov a podiely jednotlivých položiek z celkovej sumy podľa spôsobu bývania

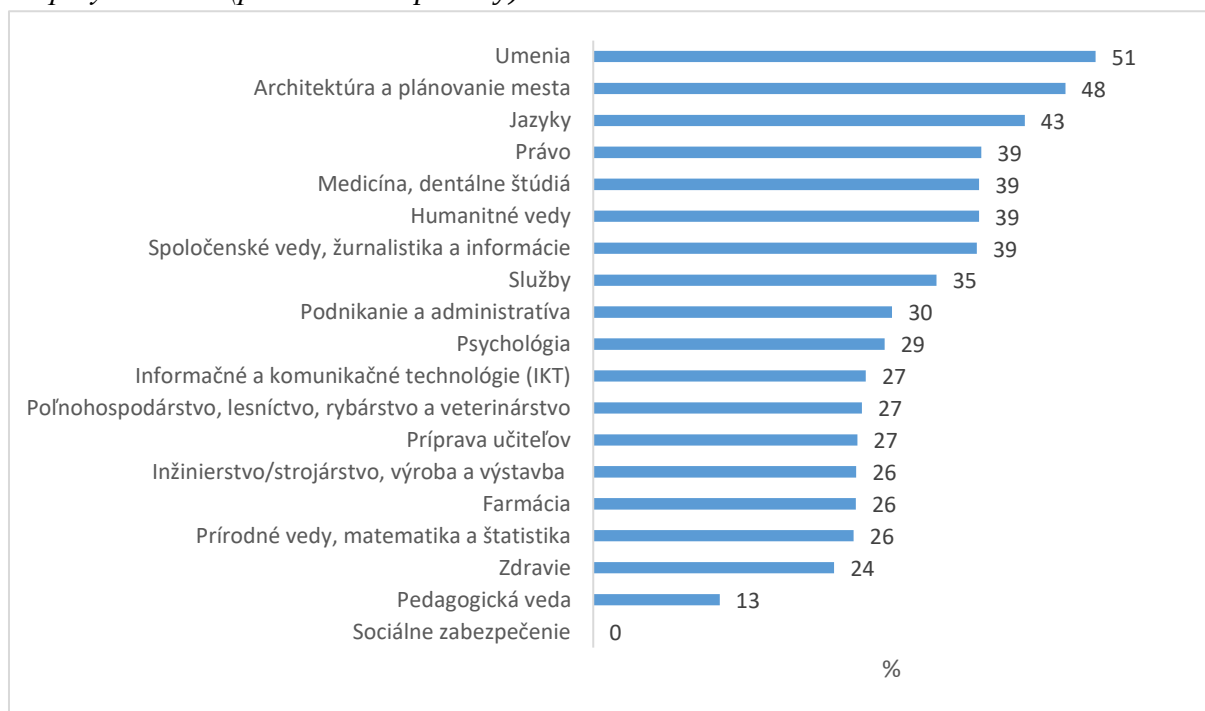


4.5 Študentská medzinárodná mobilita

Medzinárodná mobilita študentov nepochybne patrí k vysokoškolskému vzdelávaniu a jej pozitívne vplyvy pre osobný rast a zlepšenie kariérnych šancí študentov sú dnes jasne preukázateľné. Študentská mobilita pozostáva z viacerých typov zahraničných pobytov, patria sem štúdiá v zahraničí, jazykové pobyty alebo stáže. V nasledujúcich odsekoch budeme bližšie analyzovať stav študentskej medzinárodnej mobility na Slovensku v sledovanom výskumnom období s ohľadom na ich organizačnú štruktúru a socio-ekonomické pozadie, pričom sa zameriavame na dočasnú mobilitu.

Zo súčasného skúmania môžeme konštatovať, že **s akoukoľvek študijnou aktivitou v zahraničí má skúsenosť takmer tretina študentov** (31,1 %), pričom medzi aktivity môže patriť dočasné štúdium v zahraničí, stáž, výskum alebo terénna cesta, letná/zimná škola alebo jazykový kurz. Podiel študentov so skúsenosťou so študijnou aktivitou v zahraničí je mierne vyšší medzi mužmi (32,7 %) oproti ženám (29,8 %). Medzi skupiny študijných odborov, v ktorých je medzinárodná študentská mobilita výrazne častejšia, patria umenia (50,5 %), architektúra a plánovanie mesta (47,5 %) a jazyky (43,4 %). Medzi skupiny odborov, v ktorých je medzinárodná študentská mobilita najnižšia, patrí sociálne zabezpečenie (0 %), pedagogická veda (12,7 %) a zdravie (24,2 %).

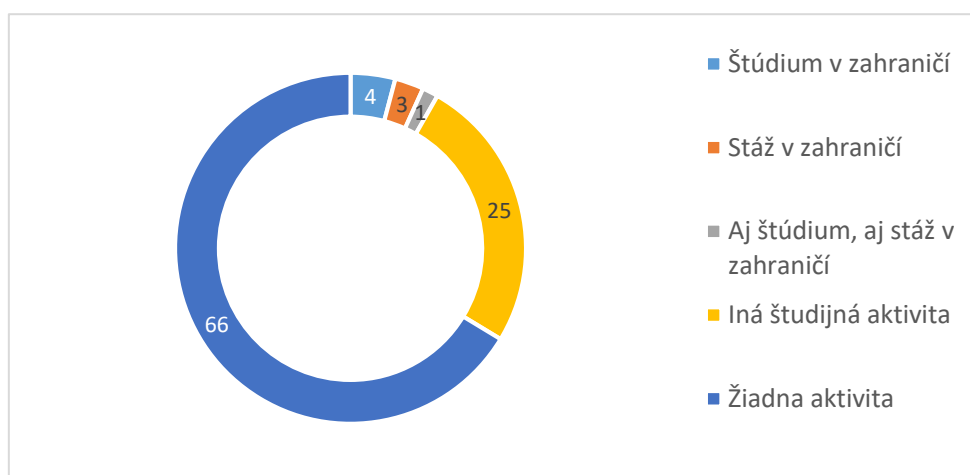
Graf 4.23 – Podiel študentov so skúsenosťou s akoukoľvek študijnou aktivitou v zahraničí podľa skupiny odborov (percentuálne podiely)



Z prieskumu bolo zistené, že študentská medzinárodná mobilita je frekventovanejšia medzi študentmi denného štúdia (34 %) oproti študentom externého (21,1 %), medzi študentmi verejných VŠ (31,7 %) oproti študentom súkromných (24,6 %) a štátnych VŠ (27,3 %).

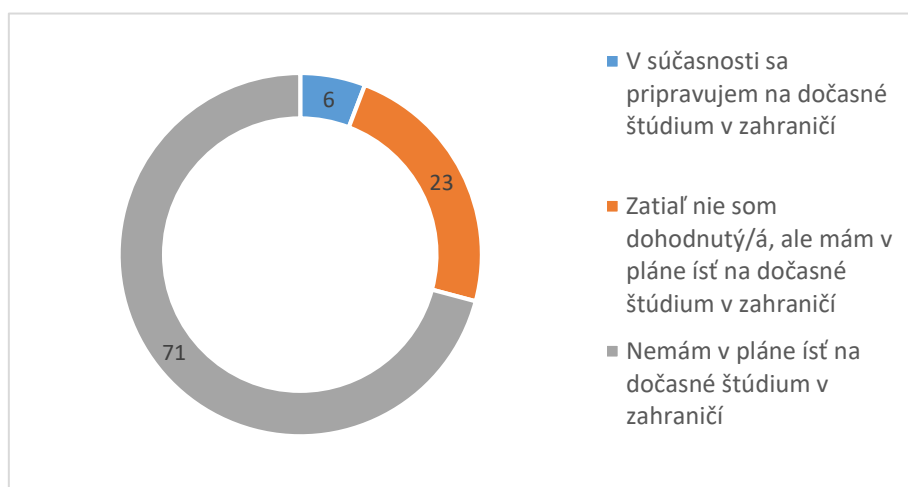
Podľa rozdelenia jednotlivých druhov aktivít v zahraničí môžeme konštatovať, že zahraničné stáže alebo študijné programy nie sú veľmi frekventované, pričom prevažujú skôr iné typy aktivít (akými sú jazykové kurzy, letné/zimné školy, výskumné/terénne cesty). **Štúdia v zahraničí sa zúčastnilo iba o niečo viac ako 5 % študentov, zahraničnej stáže takmer 4 % a inej študijnej aktivity štvrtina.**

Graf 4.24 – Podiely študentov so skúsenosťou s typmi zahraničných študijných aktivít (percentuálne podiely)



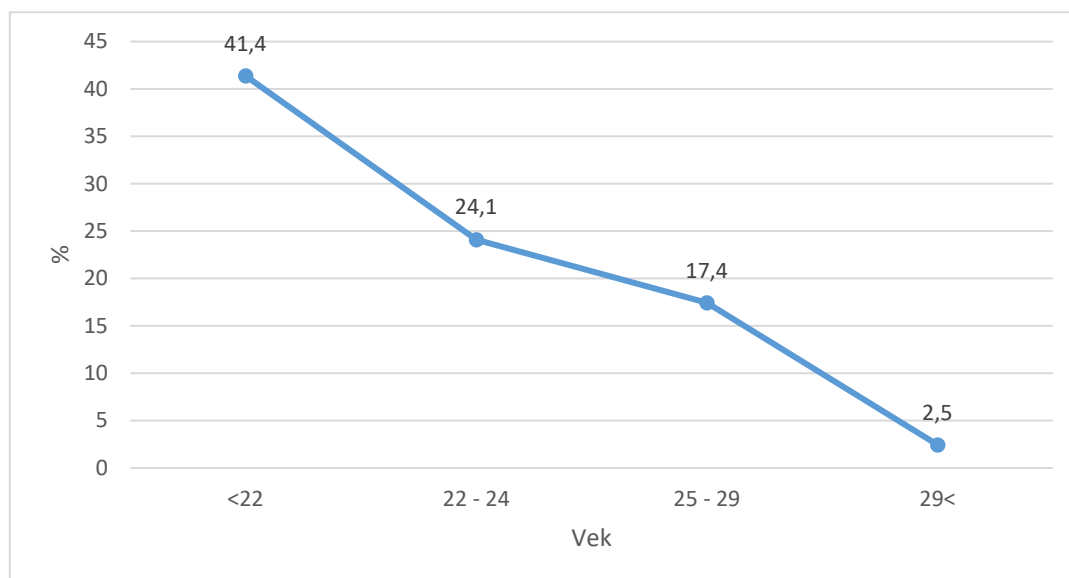
Zo študentov, ktorí neuviedli skúsenosť s dočasným štúdiom v zahraničí, približne 29% uvádza, že má v budúcnosti v pláne dočasné zahraničné štúdium využiť, alebo sa naň práve teraz aktívne pripravuje. Zo študentov, ktorí doteraz žiadne zahraničné štúdium neuviedli, približne 71 % nemá žiadne plány so zahraničným štúdiom ani budúcnosti.

Graf 4.25 – Podiely študentov, ktorí plánujú, resp. neplánujú absolvovať nejaký typ aktivity v zahraničí (percentuálne podiely)



Plánovanie pre štúdium v zahraničí v budúcnosti sa výrazne častejšie vyskytuje u študentov denného štúdia (29,1 %) oproti externému (4,7 %), u študentov verejných (30,6 %) a štátnych (20,8 %) VŠ oproti súkromným (13,1 %). Plánovanie zahraničného štúdia sa najčastejšie objavuje u mladších študentov.

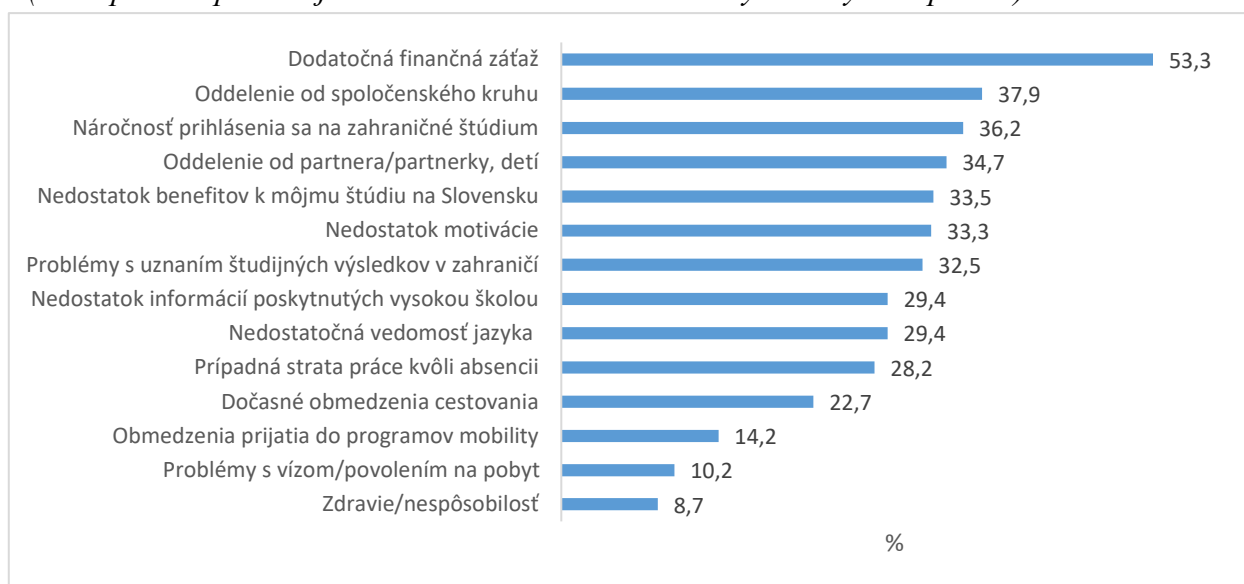
Graf 4.26 – Podiely študentov, ktorí plánujú absolvovať nejaký typ aktivity v zahraničí podľa vekovej kategórie (percentuálne podiely)



Pozitívne o prístupnosti a popularite študentskej medzinárodnej mobility na Slovensku vypovedá skutočnosť, že **doterajšia skúsenosť so študijnými aktivitami v zahraničí je frekventovanejšia v skupine študentov so zdravotným postihnutím**, ktoré ich nejakým spôsobom obmedzuje v štúdiu. Až 39 % študentov so zdravotným postihnutím uvádza, že sa doteraz zúčastnili študijných aktivít v zahraničí oproti 30,6 % študentov bez zdravotného postihnutia. Podobne pozitívne sa javia aj plány študentov do budúcnosti, pričom až 31,5 % študentov so zdravotným postihnutím (ktorí ešte študijne v zahraničí neboli) plánuje v budúcnosti absolvovať štúdium v zahraničí, oproti 28,6 % študentov bez zdravotného postihnutia.

Na základe týchto zistení môžeme predpokladať, že zdravotný stav nebude veľmi významnou prekážkou pre študentov k absolvovaniu zahraničných študijných aktivít. Existuje však niekoľko iných dôvodov, prečo sa študenti medzinárodnej mobility nezúčastňujú a prekážok, ktoré im v tom zabraňujú. **Najčastejšie sa medzi študentmi vyskytoval dôvod dodatočného finančného zaťaženia**, ktoré s medzinárodnou mobilitou prichádza, ktoré uvádza až šesť z desiatich študentov. **Veľmi častými dôvodmi sú aj dôvody sociálnej separácie od partnera alebo partnerky, od detí a od blízkeho sociálneho kruhu študentov.**

Graf 4.27 – Prekážky pre študentov, ktoré im zabraňujú zúčastňovať sa medzinárodnej mobility (súčet percent presahuje 100 % z dôvodu možnosti voľby viacerých odpovedí)



4.6 Mentálne zdravie študentov

Mentálne zdravie a celková duševná pohoda študentov vysokých škôl je komplexný viacdimenzionálny problém, ktorý si vyžaduje významnú časť pozornosti nielen vysokoškolských pedagógov a psychologických pracovníkov, ale aj inštitúcií zodpovedných za tvorbu legislatívy a financovania vysokých škôl. Význam skúmania tohto problému je dnes väčší ako kedykoľvek predtým, vzhľadom na mnohé nedávne udalosti, ktoré mali veľký potenciál negatívne ovplyvniť mentálne zdravie všetkých ľudí, no obzvlášť mladších generácií.

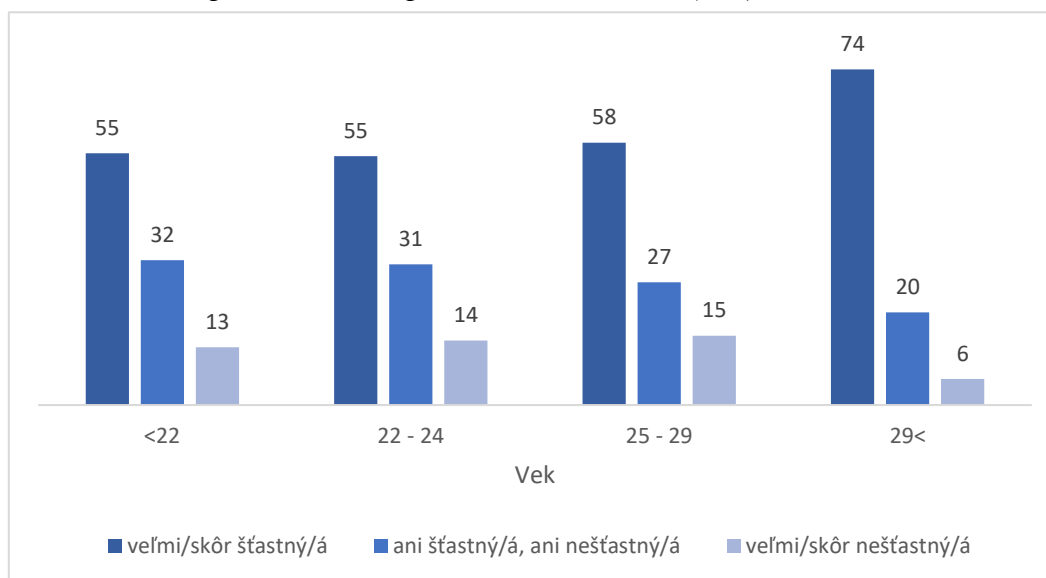
Pod mentálnym zdravím a pohodou (well-being) rozumieme emocionálnu schopnosť zvládať každodenné napätie, užívať si každodenný život a schopnosť byť produktívnym človekom. Mentálne zdravý človek taktiež vníma ľudskú hodnotu seba a ostatných, pričom si zachováva zdravú mieru sebavedomia. Ak hovoríme o človeku so slabším mentálnym zdravím, nemusí to znamenať mentálnu poruchu. Súčasne človek s dobrým mentálnym zdravím môže mať diagnostikovanú mentálnu poruchu. Posudzovanie mentálneho zdravia nie je triviálne a odvíja sa od mnohých psychologických a behaviorálnych faktorov. (Brown, 2016) Preto v rámci článku budeme mentálne zdravie chápať ako spektrum, v ktorom sa každý jednotliviec nachádza niekde v rozmedzí od veľmi dobrého mentálneho stavu až po veľmi zlý.

Zo všeobecného hľadiska môžeme o vysokoškolských študentoch z pohľadu mentálneho zdravia hovoriť ako o zraniteľnej skupine, a to z viacerých dôvodov. Prechod na vysokoškolské štúdium prináša pre jednotlivca viacero významných životných zmien. Študenti sa prvýkrát osamostatňujú od rodičov, zdieľajú bývanie s inými študentmi, začínajú sa starať o svoje financie a výdavky. Zažívajú potrebu formovať nové medziľudské vzťahy a patriť do užších skupín v rámci akademického prostredia. (Cole et al., 2017)

Pri skúmaní celkového mentálneho zdravia študentov je dôležité skúmať subjektívne hodnotenie pocitu šťastia. Respondenti na päť-bodovej škále uvádzali, do akej miery sa cítia byť šťastní vo všeobecnosti. Z výsledkov skúmania zistujeme, že hoci sa **študenti väčšinou cítia vo všeobecnosti (veľmi alebo skôr) šťastní (56,5 %)**, evidujeme aj nezanedbateľnú časť študentov, ktorí uviedli stredovú – ambivalentnú kategóriu (30,3 %) a študentov, ktorí uviedli, že sú vo všeobecnosti (veľmi alebo skôr) nešťastní (13,2 %).

Pozitívne hodnotenie všeobecného pocitu šťastia je v súvislosti s pohlavím takmer rovnaké aj u žien aj u mužov. Líši sa však na základe iných znakov študentov. **Šťastnejší sú podľa dát starší študenti a naopak, nešťastní skôr mladší študenti**, pričom najvyššiu mieru zaznamenávame vo veku 25-29 rokov (15,3 %).

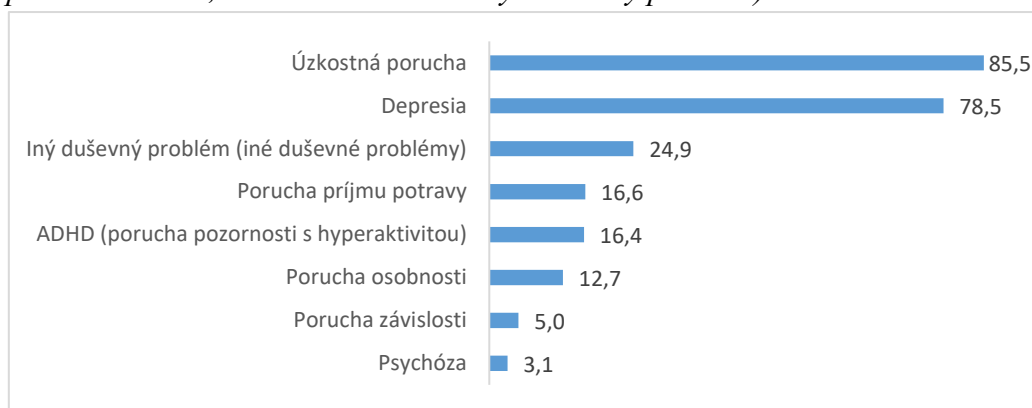
Graf 4.28 - Zažívanie pocitov šťastia podľa veku študentov (v %)



Vyššiu mieru prežívania šťastia pozorujeme taktiež v skupine študentov, ktorí majú deti (74,5 % uvádza, že sú skôr/veľmi šťastní), oproti skupine študentov bez detí (56,4 %). Šťastnejší sú študenti súkromných vysokých škôl (68,9 %) oproti študentom štátnych (49,8 %) a verejných (55,8 %) vysokých škôl. Podľa typu bývania zaznamenávame najvyššiu mieru hodnotenia pocitov šťastia u študentov, ktorí nebývajú s rodičmi, ani v študentskom internáte (62,2 %), oproti študentom bývajúcim s rodičmi (53,6 %) a študentom bývajúcim v internáte (58,4 %).

Zo súčasných dát z prostredia slovenských vysokých škôl zaznamenávame prítomnosť mentálneho problému u 9,5 % študentov. Spomedzi študentov, ktorí uviedli akýkoľvek zdravotný problém (nielen mentálny), sa mentálne problémy vyskytovali u 32,2 % študentov. Najčastejšie sa u študentov vyskytuje (bez ohľadu na to, či boli problémy diagnostikované) úzkostná porucha (85 %) a depresia (77,5 %). Študenti tiež pomerne často uvádzajú iný mentálny problém.

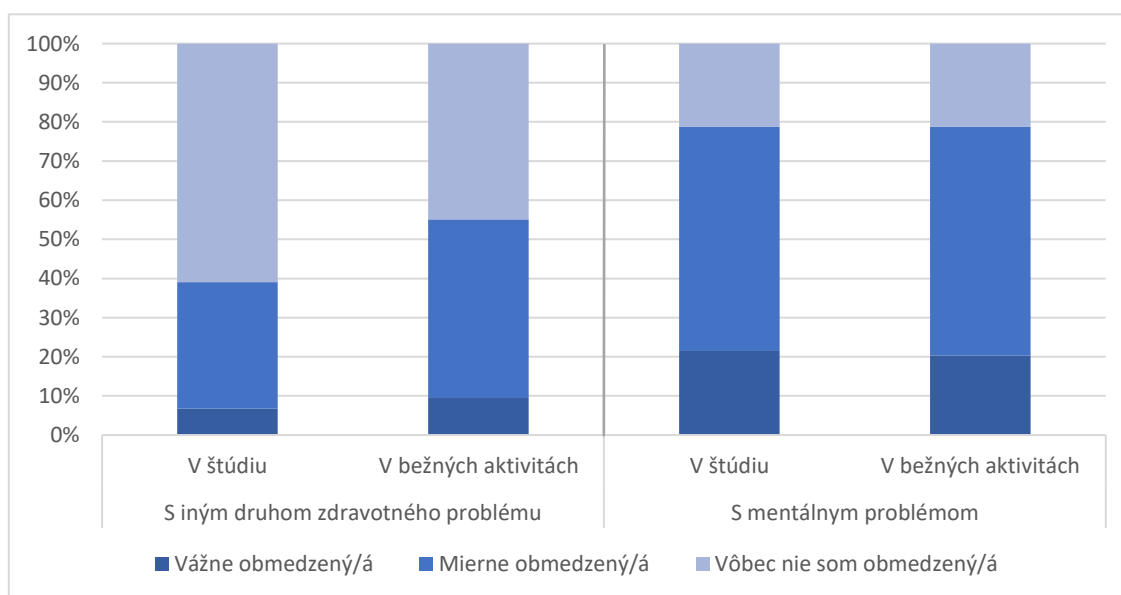
Graf 4.29 - Typy mentálnych problémov (bez ohľadu na to, či boli diagnostikované) u študentov (v % z počtu študentov, ktorí uviedli konkrétny mentálny problém)



U výraznej väčšiny študentov bol ich mentálny problém aj diagnostikovaný (67,6 %), avšak iba približne 41 % z nich v súčasnosti realizuje liečbu mentálneho problému.

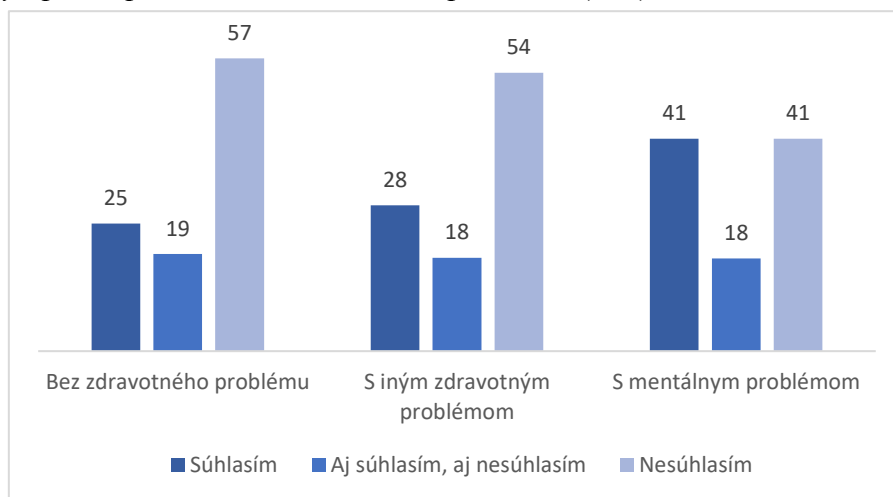
Závažnosť negatívnych dosahov mentálnych problémov môžeme posúdiť na základe skúmania obmedzenia (limitácie), ktoré študenti dôsledkom mentálneho problému zažívajú v ich štúdiu alebo v bežných aktivitách. Z dát vyplýva, že **približne 40% študentov, ktorí uviedli akýkoľvek zdravotný problém (nielen mentálny), pociťuje dôsledkom zdravotného problému obmedzenia (v akejkoľvek miere) v súvislosti so štúdiom a približne polovica študentov pociťuje obmedzenia v súvislosti s každodennými aktivitami.** Miera obmedzenia sa však výrazne líši v prípade študentov s mentálnym problémom. U týchto študentov môžeme vidieť výrazne vyššiu mieru obmedzenia v prípade štúdia aj v prípade každodenných aktivít. Obmedzenie v každodenných aktivitách pociťuje až takmer 79 % študentov s mentálnym problémom oproti 55,1 % študentov s iným zdravotným problémom a obmedzenie v štúdiu pociťuje takmer 79 % študentov s mentálnym problémom oproti 39 % študentov s iným zdravotným problémom.

Graf 4.30 - Odlišnosti v obmedzení (limitáciách) v štúdiu a každodenných aktivitách u študentov s mentálnym problémom oproti študentov s iným zdravotným problémom (v %)



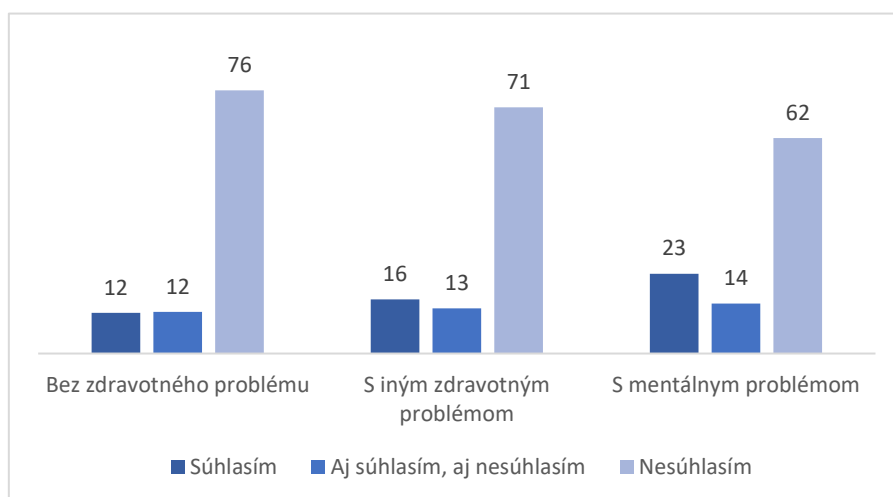
Prítomnosť mentálneho problému u študentov sa odráža aj na motivácii k pokračovaniu v štúdiu a dosahovaní dobrých výsledkov. Zo skúmania vidíme, že **študenti s mentálnymi problémami hodnotia svoju pozíciu študenta vysokej školy negatívnejšie**, ako študenti bez zdravotných problémov či študenti s inými ako mentálnymi zdravotnými problémami. Častejšie sa u nich objavujú negatívne pocity o osobnej nedostatočnosti na úrovni študenta vysokej školy a svoj študijný prospech vo všeobecnosti hodnotia ako slabší oproti ostatným študentom. S výrokom: „často mám pocit, ako keby som nepatril/a do vysokej školy“ súhlasí 25 % študentov bez zdravotného problému oproti 41 % študentom s mentálnym problémom.

Graf 4.31 - Miera súhlasu študentov s výrokom: „často mám pocit, ako keby som nepatril/a do vysokej školy“ podľa prítomnosti zdravotného problému (v %)



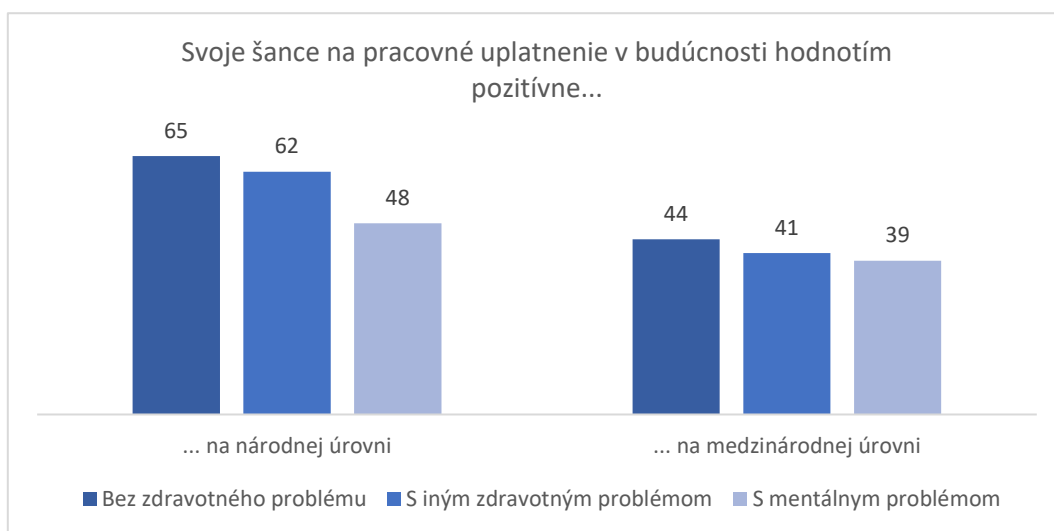
Študenti s mentálnymi problémami taktiež častejšie uvažujú o úplnom opustení od vysokoškolského štúdia.

Graf 4.32 - Miera súhlasu študentov s výrokom: „seriózne premýšľam, že úplne opustím od štúdia na vysokej škole“ podľa prítomnosti zdravotného problému (v %)



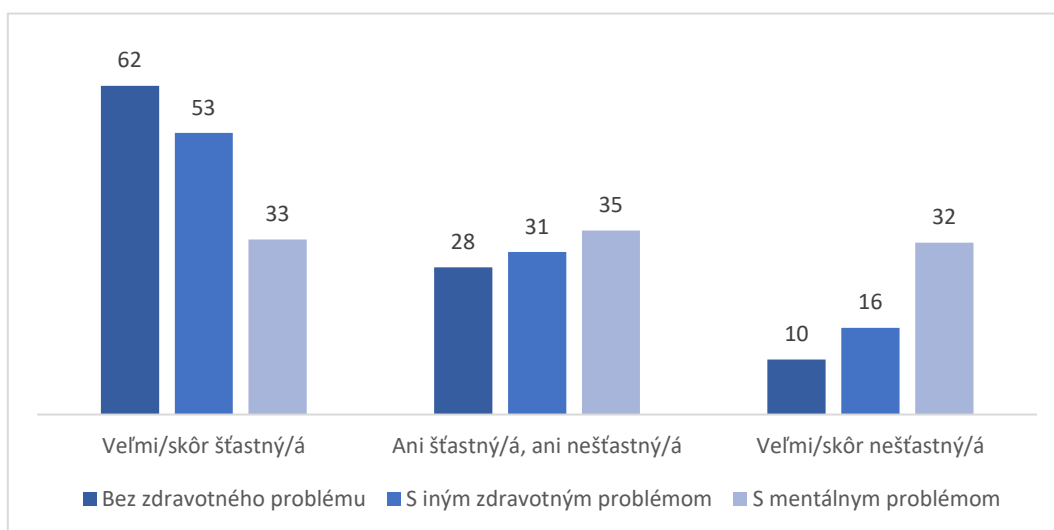
V otázke subjektívneho hodnotenia študijného prospechu študentov môžeme opäť vidieť značné naklonenie k negatívnemu hodnoteniu u študentov s mentálnymi problémami. Zatiaľ čo v skupine študentov bez zdravotných problémov iba 13 % uvádza horší študijný prospech ako ich spolužiaci, v skupine študentov s mentálnymi problémami je to takmer štvrtina študentov. **Horšie hodnotenie pripisujú študenti s mentálnymi problémami aj ich budúcim šanciam pre uplatnenie na trhu práce,** a to na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Graf 4.33 - Pozitívne hodnotenie šancí študentov na uplatnenie na národnom a medzinárodnom trhu práce v budúcnosti podľa prítomnosti zdravotného problému (v %)



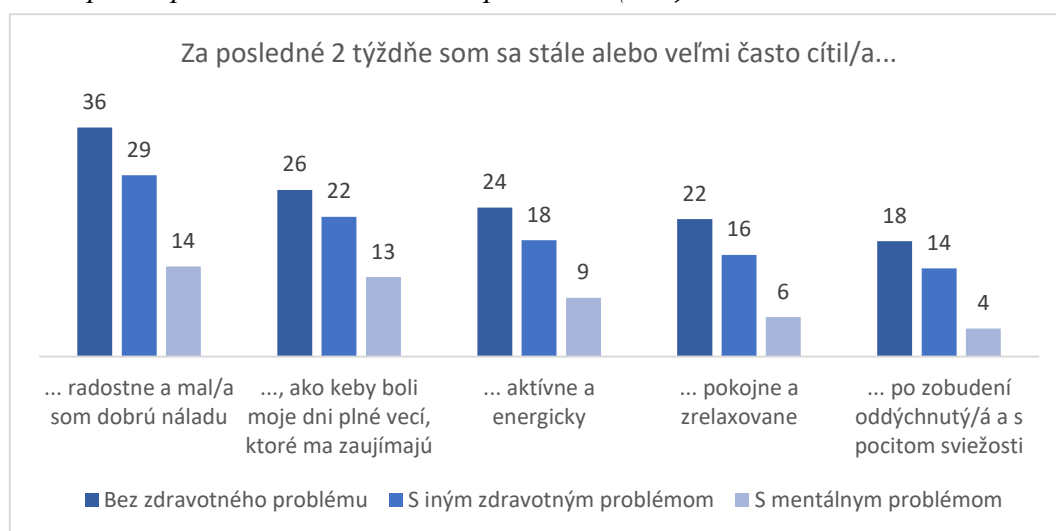
Ukazuje sa, že **prítomnosť mentálneho problému výrazne negatívne pôsobí na všeobecné prežívanie šťastia a má dôsledky na častejšie prežívanie pocitov izolácie od iných ľudí.** S výskytom mentálneho problému sa pocity prežívania šťastia vyskytujú v takmer dvojnásobne menšej miere a súčasne sa výrazne častejšie vyskytujú pocity prežívania nešťastia. U študentov bez zdravotných problémov je (skôr alebo veľmi) šťastných 62 % študentov, no u študentov s mentálnym problémom je to iba 33 % študentov.

Graf 4.34 - Zažívanie pocitov šťastia podľa prítomnosti zdravotného problému (v %)



U študentov s mentálnymi problémami zaznamenávame výrazne nižšiu mieru prežívania pozitívnych pocitov a prejavov všeobecnej mentálnej pohody. Výrazne zriedkavejšie sú u nich za posledné dva týždne všetky pozitívne pocity súvisiace s dobrým stavom mentálnej pohody, no najväčšie rozdiely vidíme pri prežívaní pocitov oddýchnutia a sviežosti po zobudení alebo pocitov pokoja a zrelaxovanosti, ktoré pociťovalo o 75 % menej študentov s mentálnymi problémami oproti študentom bez zdravotných problémov.

Graf 4.35 - Prežívanie pozitívnych pocitov a prejavov dobrého stavu mentálnej pohody u študentov podľa prítomnosti mentálneho problému (v %)



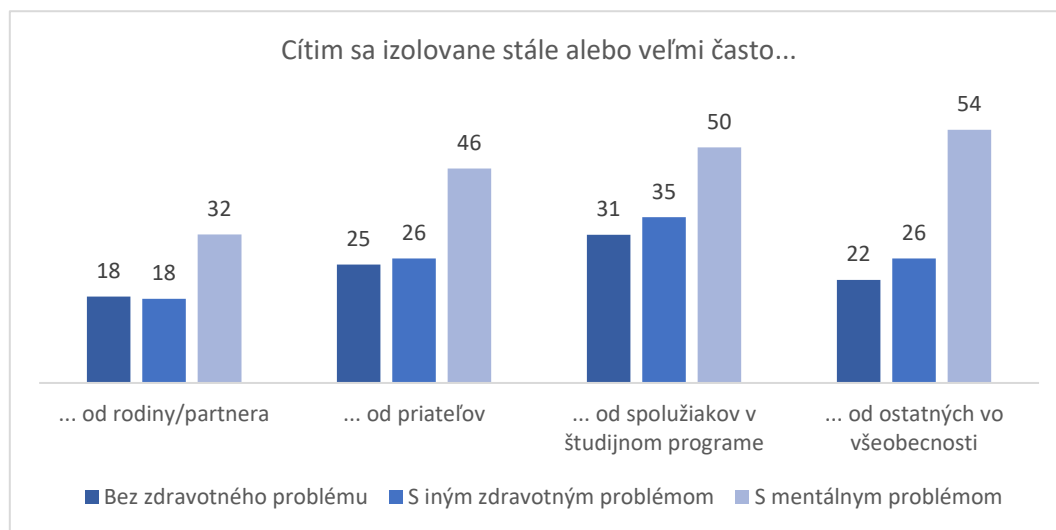
Jedným z častých prejavov zhoršeného stavu mentálneho zdravia študentov je prežívanie pocitov izolácie od ostatných ľudí. Študenti kvôli štúdiu často bývajú mimo svojho trvalého bydliska dlhé týždne či mesiace bez osobného kontaktu s ich rodinou. Popri náročnom štúdiu a semestri plnom študijných povinností a kvôli nedostatku voľného času často úplne obmedzia s niektorými blízkymi kontakt. Takéto situácie môžu vyvolávať u študentov zhoršenie mentálnej pohody a celkového prežívania šťastia. Prudký nárast problémov zvýšeného prežívania pocitov izolácie bol viditeľný obzvlášť počas nedávnych období realizácie proti-pandemických opatrení, počas ktorých mnoho študentov stratilo osobný kontakt nielen s najbližšou rodinou a priateľmi, ale po zavedení dištančnej výučby aj s inými študentmi a pedagógmi v študijnom programe. V niektorých prípadoch študenti dokonca ostávali v karanténe úplne izolovaní vo svojich študentských internátnych izbách dôsledkom podozrenia na ochorenie. Je preto dôležité túto problematiku skúmať aj s odstupom času a zachytiť možné dlhodobé následky na prežívaní mentálnej pohody študentov.

Z výskumu vyplýva, že **vyššia miera prežívania pocitov izolácie (od kohokoľvek) u študentov sa vyskytuje u takmer 56 % študentov**, pričom veľmi vysokú mieru pocitov izolácie uvádza takmer 19 %.

Najčastejšie sa u študentov vyskytujú pocity izolácie od ďalších študentov (34 % prežíva pocity izolácie stále/veľmi často) a od kamarátov (27,4 %). Najzriedkavejšie pocity izolácie u študentov súviseli s rodinou alebo partnerom (19,5 %), čo však možno do istej miery vysvetliť skutočnosťou, že najčastejším typom bývania študentov počas semestra je bývanie v rodičovskom dome/byte (takmer 45 % študentov), kvôli čomu môžu hodnoty miery izolácie od rodiny alebo partnera/ky nadobúdať nižšie hodnoty.

Z porovnania zažívania pocitov izolácie podľa prítomnosti zdravotného problému možno **vidieť výrazne častejší výskyt pocitov izolácie u študentov s mentálnym problémom**, a to nielen oproti študentom bez žiadneho zdravotného problému, ale aj oproti študentom s iným ako mentálnym zdravotným problémom.

Graf 4.36 - Zažívanie pocitov izolácie (stále alebo veľmi často) u študentov podľa prítomnosti zdravotného problému (v %)



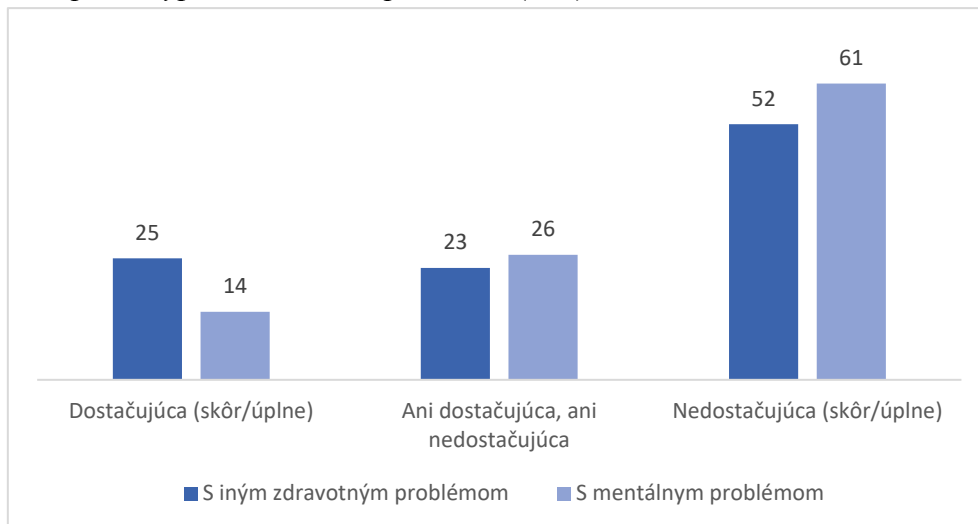
Vo všetkých prípadoch je miera pocitov izolácie medzi študentmi bez zdravotného problému a študentmi s iným ako mentálnym zdravotným problémom podobne vysoká, v prípade rodiny/partnera je dokonca mierne nižšia u študentov s iným zdravotným problémom. Táto skutočnosť je pochopiteľná vzhľadom na argument, že študenti s fyzickým postihnutím, problémami mobility či iným druhom poruchy si často vyžadujú vyššiu úroveň starostlivosti a pravidelnej opatery najmä zo strany blízkej rodiny a partnera, vďaka čomu nevnímajú oproti študentom bez zdravotných problémov pocity izolácie tak často.

To však neplatí v prípade študentov s mentálnymi problémami, u ktorých vidíme výrazné rozdiely v hodnotení miery izolácie aj v prípade rodiny a partnera. Argumentom k vysvetleniu tejto skutočnosti môže byť pomerne náročné identifikovanie prejavov zhoršeného mentálneho zdravia, náročná intervencia v prípadoch ľudí s mentálnymi problémami kvôli nedostatku všeobecnej informovanosti v tejto problematike, nižší stupeň porozumenia a empatie voči ľuďom s mentálnymi problémami či dokonca bagatelizovanie prejavov mentálnych problémov, dôsledkom čoho môže dochádzať k nadmerným pocitom izolácie u študentov s mentálnymi problémami s ich okolím.

Tento argument je podporený aj dátami o hodnotení úrovne spoločenskej a inštitucionálnej podpory študentov s akýmkoľvek typom zdravotného problému, ktorý ich v nejakej miere obmedzuje v štúdiu. U študentov s iným ako mentálnym zdravotným problémom 68,6 % uvádza, že potrebuje nejaký druh podpory od svojho okolia a u študentov s mentálnym problémom uvádza potrebu podpory 76,5 %. Vidíme teda, že potreba podpory a pomoci od druhých je silnejšia u študentov s mentálnymi problémami. Ak porovnáme študentov, ktorí uvádzajú potrebu podpory od svojho okolia na základe typu zdravotného problému (mentálny/iný ako mentálny), zisťujeme, že študenti s mentálnymi problémami hodnotia

úroveň dostatočnosti verejnej a inštitucionálnej podpory výrazne negatívnejšie, ako študenti s iným typom zdravotného problému.

Graf 4.37 - Hodnotenie úrovne dostatočnosti verejnej a inštitucionálnej podpory študentov, ktorých zdravotný problém ich obmedzuje v štúdiu a súčasne uvádzajú potrebu podpory od svojho okolia podľa typu zdravotného problému (v %)



Vysvetlenie však nemusí súvisieť s nižšou mierou podpory a opatery rodiny a partnera, ale môže sa zakladať na tom, že tieto negatívne pocity sú kľúčovým symptómom najčastejších mentálnych problémov mladých ľudí. Sociálna izolácia je prejavom depresie a úzkostnej poruchy a je mnohými jednotlivcami využívaná ako obranný mechanizmus pre vyhýbanie sa sociálnym interakciám z dôvodu pocitov nadmerného strachu. Pre iných zasa izolácia pramení z nenaplnených túžob po socializácii a považuje sa za jeden z hlavných faktorov pri vzniku mentálnych ťažkostí. (Brown, 2021)

Starostlivosť o mentálne zdravie študentov si vyžaduje preventívne stratégie, ktoré pomôžu študentom udržiavať si svoje každodenné fungovanie a poskytnú cenné odborné poradenstvo nápomocné vo zvládání stresových situácií spojených so štúdiom či v osobnom živote. Je preto dôležité načúvať potrebám študentov, identifikovať rizikové faktory pre mentálne zdravie študentov a poskytovať odbornú psychologickú podporu s cieľom prevencie pred možným zhoršením mentálneho zdravia, alebo v prípade pretrvávajúcich mentálnych problémov, pokúsiť sa negatívne prejavy zmierniť čo najviac.

Jednou z výhod štúdia na vysokej škole v súčasnosti je možnosť bezplatnej služby psychologického poradenstva, ktoré je v mnohých prípadoch spojené aj s kariérnym, študijným alebo duchovným poradenstvom. Existuje však niekoľko bariér, ktoré odrádzajú študentov od využívania odbornej pomoci. Goodwin (2016) argumentuje, že napriek pozitívnemu postojovi voči psychologickému poradenstvu, študenti radšej oslovia priateľov, rodinu alebo vysokoškolských pedagógov. (Goodwin et al., 2016) Podľa Broglia (2017) študenti zvyknú odkladať hľadanie psychologickej pomoci až dovtedy, kedy sú ich problémy už závažné a obmedzujú ich v štúdiu (výskum realizovaný v prípade študentov Spojeného kráľovstva). (Broglia et al., 2017) Medzi bariéry pred vyhľadaním pomoci patrí najčastejšie nedostatočná alebo nepresná znalosť o konkrétnych spôsoboch odbornej psychologickej pomoci, neistota pri

usudzovaní, aké správanie vpadá do kategórie mentálnych problémov a kedy je vhodné vyhľadať pomoc. (Broglia et al., 2021).

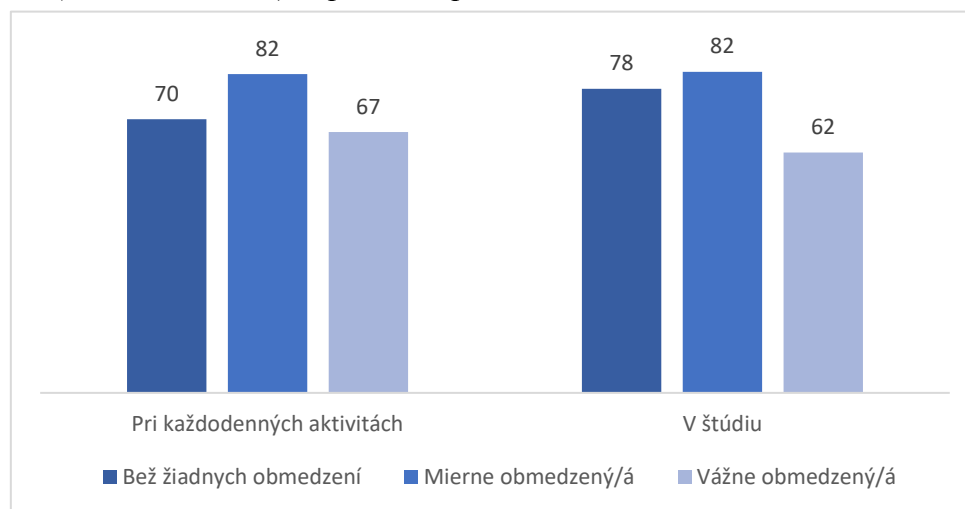
Zo súčasného skúmania vyplýva, že takmer polovica študentov (48 %) vôbec nemá znalosť o možnosti využiť odbornú psychologickú pomoc poskytovanú vysokou školou. Väčšina študentov (52 %) síce o možnosti psychologického poradenstva vie, avšak iba veľmi malé percento túto možnosť doposiaľ využilo (3,5 %).

Psychologické poradenstvo využívajú častejšie študenti so zdravotným problémom, ktorý ich obmedzuje v štúdiu (9,3 %), oproti študentom bez takéhoto zdravotného problému (2,6 %), avšak povedomie o možnosti využiť službu psychologického poradenstva je na takmer rovnakej úrovni v oboch skupinách študentov.

Využívanie psychologického poradenstva je výrazne častejšie u študentov s mentálnym problémom (13,4 %) oproti študentom bez zdravotných problémov (2,4 %), avšak z hľadiska znalosti o možnosti využívania psychologického poradenstva nie sú rozdiely také výrazné. U študentov bez zdravotných problémov o tejto možnosti vie 52,6 % študentov, pričom u študentov s mentálnym problémom je to 57,3 %.

Zo súčasných dát jasne vyplýva, že odborné poradenstvo je užitočné a významné pri poskytovaní psychologickej pomoci. **Spomedzi študentov, ktorí využili služby psychologického poradenstva, až 70 % uvádza, že bolo pre nich (veľmi alebo skôr) užitočné** a 12 % študentov, naopak, uvádza, že im poradenstvo (skôr alebo vôbec) nepomohlo. Študenti s mentálnymi problémami psychologické poradenstvo hodnotia pozitívnejšie, pričom užitočné bolo pre 75 % študentov. Z dát však môžeme vidieť isté limity psychologického poradenstva, ktoré súvisia so závažnosťou mentálnych problémov študentov. V skupine študentov s mentálnymi problémami, ktoré ich vážne obmedzujú v živote a v štúdiu, sa miera užitočnosti psychologického poradenstva mierne znižuje. Zatiaľ čo sa u študentov s mentálnymi problémami, ktoré ich v každodenných aktivitách a v štúdiu neobmedzujú vôbec alebo obmedzujú len mierne, užitočnosť prejavuje jednoznačne, u študentov so závažnejším stupňom obmedzenia je sila pomoci psychologického poradenstva viditeľne slabšia (no napriek tomu je veľmi významné a nápomocné u väčšiny študentov).

Graf 4.38 - Percento študentov s mentálnymi problémami, u ktorých bolo psychologické poradenstvo (veľmi alebo skôr) nápomocné podľa závažnosti ich zdravotného stavu (v %)



5. Zhrnutie hlavných výsledkov

Prvý vstup do vysokoškolského vzdelávania a pracovné skúsenosti pred vstupom na vysokú školu

- Výrazná väčšina študentov prvýkrát prestupovala na vysokú školu priamo po úspešnom ukončení maturitnej skúšky.
- Takmer šiesti študenti z desiatich mali pred prvým vstupom na VŠ skúsenosť s pravidelnou alebo nepravidelnou platenou prácou a nepretržitú prácu po dobu aspoň jedného roka uviedlo až 31 % študentov.

Čas venovaný štúdiu a práci

- Priemerný čas, ktorý študenti venujú aktivitám súvisiacim so štúdiom počas bežného týždňa v semestri je 35,6 hodín, pričom čas študenti trávia takmer rovnomerne účasťou na výučbe (napr. prednášky, semináre, kurzy: 18,8 hodín) a prípravou v ich osobnom čase (napr. príprava na štúdium, samoštúdium, úlohy: 16,8). Oproti predošlému, šiestemu cyklu výskumu EUROSTUDENT ide o mierny nárast času venovaného študijným aktivitám.
- Až 60% študentov uviedlo, že počas semestra má platenú prácu, pričom takmer 40% študentov uviedlo prácu počas celého semestra a pätina študentov občasnú prácu. Počas semestra nepracuje vôbec takmer 43 % študentov. Priemerný čas, ktorý pracujúci študenti týždenne venujú pracovným povinnostiam predstavuje 20,7 hodín.
- Oproti predošlým rokom študenti v súčasnosti venujú viac času nielen na študijné aktivity, ale aj na pracovné povinnosti.
- So zvyšujúcou sa intenzitou štúdia študenti hodnotia lepšie svoje budúce šance na získanie adekvátnej pracovnej pozície, a to platí aj na národnej, aj na medzinárodnej úrovni. So zvyšujúcou sa intenzitou práce študenti síce hodnotia ich budúce šance na adekvátnu prácu pozitívnejšie, avšak toto platí len na národnej úrovni.

Spôsoby bývania študentov počas štúdia

- Bývanie u rodičov je stále jednoznačne preferovaný typ bývania študentov – uvádza ho takmer 48 % študentov, po ňom nasleduje bývanie v študentskom internáte (26,7 %) a bývanie mimo rodičovského domu/bytu (25,3 %).
- V porovnaní so skúmaním počas predošlých rokov môžeme hovoriť o značnom trende postupného poklesu popularity študentských internátov a naopak, miernom náraste popularity bývania s rodičmi, no najmä bývania vo vlastnom dome/byte alebo v podnájme.
- Úplne najčastejším spolubývajúcim študentov (nebývajúcich s rodičmi alebo v internáte) je partner/ka alebo dieťa/deti, s ktorými býva až 6/10 študentov.

Príjmy študentov

- Zdrojom financií a naturálií pre študentov je vo väčšine prípadov blízka rodina – takmer 96 % študentov uvádza podporu (peňažnú alebo priame uhrádzanie výdavkov) od rodiny alebo príbuzných a takmer 58 % uvádza príjmy z platenej práce. Študentskú finančnú podporu vo forme štipendií alebo grantov uvádza iba pätina študentov.
- Najvyšší príjem študentov predstavuje príspevok (peňažný alebo naturálie) od rodiny alebo príbuzných (470,1 EUR), priemerná suma príjmu z platenej práce je 275,1 EUR a medzi najnižšie príjmy, ktoré študenti uvádzali, patria študentské finančné podpory (štipendiá alebo granty).
- Celkový priemerný mesačný príjem zo všetkých zdrojov predstavuje 834,2 EUR. Oproti predošlému cyklu skúmania EUROSTUDENT 6 celkový priemerný mesačný príjem narástol až o 78 %.

Výdavky študentov

- Súčet všetkých pravidelných mesačných výdavkov študentov predstavuje sumu 630 EUR, pričom väčšinu mesačných výdavkov tvoria náklady na život (92 %), najmä náklady na bývanie a na stravu, ktoré predstavujú viac ako polovicu celkových výdavkov.
- Oproti predošlému skúmaniu EUROSTUDENT 6 v súčasnosti zaznamenávame nárast pravidelných mesačných nákladov o 75 %, čo znamená, že celkové výdavky študentov narástli približne s rovnakou intenzitou, s akou narástli ich celkové príjmy.
- Študenti bývajúci s rodičmi mesačne v priemere minú na životné výdavky o 84,7 EUR (o takmer 14 %) menej ako študenti nebývajúci s rodičmi.
- Z celkových výdavkov študenti platia v priemere 52 % zo svojho a s 48 % sa spoliehajú na ostatných.
- Najväčšie výdavky (viac ako dvojnásobok oproti študentom bývajúcim v študentskom internáte) majú študenti, ktorí žijú s partnerom alebo s deťmi a študenti žijúci osamote.
-

Študentská medzinárodná mobilita

- S akoukoľvek študijnou aktivitou v zahraničí má skúsenosť takmer tretina študentov.
- Zahraničné stáže alebo študijné programy nie sú veľmi frekventované, prevažujú skôr iné typy aktivít. Štúdia v zahraničí sa zúčastnilo iba o niečo viac ako 5 % študentov, zahraničnej stáže takmer 4 % a inej študijnej aktivity takmer štvrtina.
- Spomedzi študentov, ktorí neuviedli skúsenosť s dočasným štúdiom v zahraničí, o niečo viac ako štvrtina uvádza, že má v budúcnosti v pláne dočasné zahraničné štúdium využiť.
- Pozitívne o prístupnosti a popularite študentskej medzinárodnej mobility na Slovensku vypovedá skutočnosť, že doterajšia skúsenosť so študijnými aktivitami v zahraničí je frekventovanejšia v skupine študentov so zdravotným postihnutím, ktoré ich nejakým spôsobom obmedzuje v štúdiu.
- Medzi najčastejšie prekážky odrádzajúce od medzinárodnej mobility patrí dodatočné finančné zaťaženie, sociálna separácia od partnera alebo partnerky, od detí a od blízkeho sociálneho kruhu študentov.

Mentálne zdravie študentov

- Študenti väčšinou uvádzajú, že sa cítia vo všeobecnosti (veľmi alebo skôr) šťastní (56,5 %), no evidujeme aj nezanedbateľnú časť študentov, ktorí uviedli stredovú – ambivalentnú kategóriu (30,3 %) a študentov, ktorí uviedli, že sú vo všeobecnosti (veľmi alebo skôr) nešťastní (13,2 %).
- Šťastnejší sú starší študenti oproti mladším, študenti s deťmi oproti tým bez detí, študenti súkromných VŠ oproti študentom verejných a štátnych VŠ a študenti bývajúci mimo študentského internátu a bez rodičov.
- Prítomnosť mentálneho problému zaznamenávame u 9,5 % študentov. Spomedzi študentov, ktorí uviedli akýkoľvek zdravotný problém (nielen mentálny), sa mentálne problémy vyskytovali u 32,2 % študentov. Najčastejšie sa u študentov vyskytuje (bez ohľadu na to, či boli problémy diagnostikované) úzkostná porucha (85 %) a depresia (77,5 %). Študenti tiež pomerne často uvádzajú iný mentálny problém.
- 40% študentov, ktorí uviedli akýkoľvek zdravotný problém (nielen mentálny), pociťuje dôsledkom zdravotného problému obmedzenia (v akejkoľvek miere) v súvislosti so štúdiom a približne polovica pociťuje obmedzenia v súvislosti s každodennými aktivitami.
- Intenzita obmedzenia dôsledkom zdravotného problému sa výrazne líši v prípade študentov s mentálnym problémom - vidíme výrazne vyššiu mieru obmedzenia v prípade štúdia aj v prípade každodenných aktivít.
- Študenti s mentálnymi problémami hodnotia svoju pozíciu študenta vysokej školy negatívnejšie - častejšie sa u nich objavujú negatívne pocity o osobnej nedostatočnosti na úrovni študenta vysokej školy a svoj študijný prospech vo všeobecnosti hodnotia ako slabší. Horšie hodnotenie pripisujú študenti s mentálnymi problémami aj ich budúcim šanciam pre uplatnenie na trhu práce.
- Prítomnosť mentálneho problému výrazne negatívne pôsobí na všeobecné prežívanie šťastia a má dôsledky na častejšie prežívanie pocitov izolácie od iných ľudí.
- Takmer polovica študentov (48 %) vôbec nemá znalosť o možnosti využiť odbornú psychologickú pomoc poskytovanú vysokou školou. Väčšina študentov (52 %) síce o možnosti psychologického poradenstva vie, avšak iba veľmi malé percento túto možnosť doposiaľ využilo (3,5 %). Spomedzi študentov, ktorí využili služby psychologického poradenstva, až 70 % uvádza, že bolo pre nich (veľmi alebo skôr) užitočné.

Literatúra

Beerkens et al. (2011). *University studies as a side job: Causes and consequences of massive student employment in Estonia.* Higher Education.

Broglia et al. (2017). *The Counseling Center Assessment of Psychological Symptoms (CCAPS-62): Acceptance, feasibility, and initial psychometric properties in a UK student population.* In *Clinical Psychology & Psychotherapy*, v. 24(5)

Broglia et al. (2021). *Student mental health profiles and barriers to help seeking: When and why students seek help for a mental health concern.* In *Couns Psychother Res.*, v. 21(4). [online] [cit. 2023-4-3]. Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/capr.12462>

Brown et al. (2021). *Isolation and mental health: thinking outside the box.* In *Gen Psychiatr.*, v. 34(3). [online] [cit. 2023-3-31]. Dostupné na internete: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8149428/>

Cole et al. (2017). *Learning communities and students' sense of belonging to their university: First results from a longitudinal study.* AERA Online Paper Repository.

Goodwin (2016). *Help seeking behaviors and mental well-being of first year undergraduate university students.* In *Psychiatry Research*, v. 246

Hauschildt et al. (2018). *Social and economic conditions of student life in Europe: EUROSTUDENT VI 2016–2018: Synopsis of Indicators.* W. Bertelsmann Verlag.

Hauschildt et al. (2021). *Social and Economic Conditionsof Student Life in Europe, EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021.* DZHW.

Kollár (2018). *Sociálno-ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl na Slovensku. Trendová analýza.* CVTI SR.

Názov výstupu: **Sociálno-ekonomické podmienky života študentov dennej formy na slovenských vysokých školách**

Záverečná správa z výskumu EUROSUDENT VIII (2021 – 2023)

Vypracoval: Mgr. Dávid Pelošjan

Riešiteľský tím: Mgr. František Blanár

Mgr. Dávid Pelošjan

Počet strán: 41

Materiál neprešiel jazykovou úpravou.